

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. หลักการและแนวคิดของการบริหารสถานศึกษา
3. หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

นโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีนโยบายให้สถานศึกษาในสังกัดทุกแห่งจัดให้มีระบบดูแลช่วยเหลือ และกำหนดมาตรการสนับสนุน ส่งเสริมศักยภาพนักเรียน เน้นกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาป้องกันแก้ไขและคุ้มครองสิทธิเด็ก โดยมีมาตรการให้สถานศึกษามีมาตรฐานในการจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จัดกิจกรรมส่งเสริมความปลอดภัยด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ทางสังคม สิทธิเด็ก ตลอดจนป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติด ปัญหาพฤติกรรมนักเรียน ปัญหาทางเพศ โดยประสานความร่วมมือกับเครือข่ายผู้ปกครอง ชุมชนและองค์กรในท้องถิ่น ประสานการจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศ เพื่อการพัฒนาส่งเสริม แก้ไข และส่งต่อนักเรียน มีนวัตกรรมการหลายท่านได้กล่าวถึงนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

พุทธพันธุ์ พรหมรักษ์ (2556 : 9 - 10) ได้กล่าวถึงนโยบายของสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ว่า การศึกษาเป็นหัวใจของการพัฒนาและแข่งขันของทุกประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคปัจจุบัน การแข่งขันของประเทศขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถของคนมากกว่าจำนวนคนและทรัพยากรเช่นในอดีต ซึ่งในการขับเคลื่อนการศึกษาของประเทศเกี่ยวข้องกับบุคลากรและผู้เรียนจำนวนมากหลายล้านคน ประกอบกับผลสรุปของการศึกษาไทยที่ผ่านมาคือ ใช้เวลาเรียนมาก เรียนรู้ได้น้อย มีความเครียด และคุณภาพผู้สำเร็จการศึกษาดำ ดังนั้น การขับเคลื่อนนโยบายของรัฐบาลด้านการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ จึงควรเน้นย้ำให้ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ปรับเปลี่ยนแนวทางวิธีการทำงานให้เหมาะสม และต้องมียุทธศาสตร์ในการสนับสนุนการขับเคลื่อนนโยบายด้านอื่นด้วย รวมทั้งมุ่งเน้นให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วม

ในการดำเนินงานให้มากขึ้น ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญ และขับเคลื่อนการทำงานอย่างจริงจัง ตามนโยบายต่อไปนี้

1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มีบทบัญญัติที่เป็นการวางรากฐาน ในการจัดและพัฒนาการศึกษา ได้แก่ การกำหนดให้รัฐต้องจัดการศึกษาให้กับประชาชน ไม่น้อยกว่าสิบสองปีอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย (มาตรา 43) รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรมและจัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง สนับสนุนค่านิยมวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ เร่งพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาประเทศ พัฒนาศักยภาพครูและส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ (มาตรา 81)

2. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มีบทบัญญัติหลายมาตรา ที่เป็นการวางกรอบและแนวทางในการจัดพัฒนาและปฏิรูปการศึกษา ได้แก่ การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (มาตรา 6) การจัดการศึกษาต้องยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ (มาตรา 22) การจัดการศึกษาทั้งในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา (มาตรา 23) การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจ โดยจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติ รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรมและค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ส่งเสริมการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อม สื่อการสอน สิ่งอำนวยความสะดวก และให้การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาสถานที่โดยการประสานความร่วมมือกับทุกฝ่าย (มาตรา 24)

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

จากกรศึกษา นโยบายของสำนักงานการศึกษาระดับพื้นฐานสรุปได้ว่า พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ให้ความสำคัญกับการปฏิรูปที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ แนวทางการปฏิรูปการศึกษามีทั้งการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา การปรับปรุงโครงสร้างและระบบบริหารให้เป็นปัจจัยเกื้อหนุนต่อการปฏิรูปการเรียนรู้ในระดับสถานศึกษา การพัฒนาสื่อและส่งเสริมเทคโนโลยี ตลอดจนการจัดระบบการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อให้เป็นกลไกที่จะตรวจสอบ กำกับ ปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมาย และมาตรฐานการศึกษาของชาติที่กำหนดไว้ และการศึกษาระดับการปฏิบัติงานของครูที่ปรึกษาตามระบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

บริบทโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดสุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 11

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 (2558) จังหวัดสุราษฎร์ธานีตั้งอยู่ในฝั่งตะวันออกของภาคใต้ โดยมีสภาพภูมิประเทศที่หลากหลายทั้งที่ราบสูง ภูมิประเทศแบบภูเขา รวมทั้งที่ราบชายฝั่ง มีพื้นที่ครอบคลุมถึงในบริเวณอ่าวไทย ทั้งบริเวณที่เป็นทะเลและเป็นเกาะ เกาะในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์มีทั้งขนาดใหญ่และขนาดเล็ก เกาะขนาดใหญ่เป็นที่รู้จัก เช่น เกาะสมุย เกาะพะงัน เนื่องจากทำเลที่ตั้งได้รับอิทธิพลจากมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ทำให้จังหวัดสุราษฎร์ธานีมีช่วงฤดูฝนกินระยะเวลาตั้งแต่เดือนตุลาคมจนถึงเดือนมกราคมซึ่งจังหวัดสุราษฎร์ธานีมีจำนวนเกาะในเขตพื้นที่จังหวัดมากถึง 108 เกาะ นับว่ามากที่สุดเป็นอันดับ 3 ของประเทศ รองมาจากจังหวัดพังงา และจังหวัดภูเก็ต ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ โดยประกอบอาชีพทางการเกษตรเป็นหลัก โดยใช้พื้นที่ในการทำการเกษตรประมาณร้อยละ 45 ของพื้นที่ทั้งหมด นอกจากนี้ ยังประกอบอาชีพทางด้านปศุสัตว์ ประมง อุตสาหกรรม รวมทั้งมีการทำเหมืองแร่ด้วย ส่วนการเดินทางมายังจังหวัดสุราษฎร์ธานีสามารถใช้ได้หลายเส้นทางทั้งทางรถไฟ เครื่องบิน รถโดยสารประจำทาง เรือ และรถยนต์ส่วนบุคคล สถานที่สำคัญภายในจังหวัดนั้น มีทั้งแหล่งโบราณสถาน เช่น พระธาตุศรีสุราษฎร์ พระบรมธาตุไชยา พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติไชยา ซากเมืองโบราณสมัยอาณาจักรศรีวิชัย แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติทั้งอุทยานแห่งชาติทางบกและทางทะเล น้ำตก เกาะ แม่น้ำ เขื่อน วัด และพระอารามหลวง เป็นต้นและยังเป็นแหล่งสืบสานประเพณีที่สำคัญของชาวใต้ คือประเพณีชักพระ ทอดผ้าป่าและแข่งขันเรือยาวชิงถ้วยพระราชทานอีกด้วย นอกจากนี้ ยังมีผลิตผลทางการเกษตร คือเงาะโรงเรียน และอาหารที่เป็นที่รู้จัก เช่น หอยนางรม ไข่เค็มไชยา ดังที่ปรากฏในคำขวัญของจังหวัด

โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 มีจำนวน 66 โรงเรียน เป็นโรงเรียนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 44 โรงเรียน ในจังหวัดชุมพร จำนวน 22 โรงเรียน เมื่อพิจารณาตามระดับชั้นที่เปิดสอน พบว่า โรงเรียนที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น - มัธยมศึกษาตอนปลายมากที่สุด จำนวน 65 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 98.48 และโรงเรียนที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน 1 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 1.52 เมื่อพิจารณาโรงเรียนตามขนาด พบว่า โรงเรียนขนาดที่ 1 เล็กมีมากที่สุด จำนวน 30 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 45.45 รองลงมา คือ ขนาดที่ 2 กลาง จำนวน 14 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 21.21 ส่วนโรงเรียนขนาดที่ 3 ใหญ่ มีน้อยที่สุด จำนวน 10 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 15.15 นักเรียนของทั้งหมดในปีการศึกษา 2558 มีจำนวน 56,046 คน คิดเป็นนักเรียนในโรงเรียนของจังหวัดสุราษฎร์ธานี 37,539 คน คิดเป็นร้อยละ 66.98 และนักเรียนในโรงเรียนของจังหวัดชุมพร จำนวน 18,507 คน คิดเป็นร้อยละ 33.02 เมื่อพิจารณาตามระดับชั้นที่เปิดสอน พบว่า ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีจำนวนนักเรียน 31,793 คน คิดเป็นร้อยละ 56.76 และระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีจำนวนนักเรียนน้อยกว่าระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยมีนักเรียน จำนวน 24,253 คน คิดเป็นร้อยละ

43.27 ห้องเรียนทั้งหมดในปีการศึกษา 2558 มีจำนวน 1,669 ห้อง เป็นห้องเรียนในโรงเรียนของจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 1,114 ห้อง คิดเป็นร้อยละ 66.75 และจังหวัดชุมพร จำนวน 555 ห้อง คิดเป็นร้อยละ 33.25 เมื่อพิจารณาห้องเรียนตามระดับการศึกษา พบว่า ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีจำนวนห้องเรียน 903 ห้อง คิดเป็นร้อยละ 54.10 มากกว่าระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งมีจำนวน 766 ห้อง คิดเป็นร้อยละ 45.90 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 มีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 56,046 คน เป็นนักเรียนเพศหญิง จำนวน 31,861 คน คิดเป็นร้อยละ 56.85 เป็นเพศชาย จำนวน 24,185 คน คิดเป็นร้อยละ 43.15 โรงเรียนขนาดใหญ่ 1 มีมากที่สุด จำนวน 30 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 45.45 รองลงมา คือ ขนาดที่ 2 จำนวน 14 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 21.21 ส่วนโรงเรียนขนาดเล็ก 3 มีจำนวนน้อยที่สุด จำนวน 10 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 15.15 เมื่อพิจารณาด้านจำนวนนักเรียน พบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่ 4 มีนักเรียนมากที่สุด จำนวน 27,668 คน คิดเป็นร้อยละ 49.37 รองลงมา คือ ขนาดที่ 3 จำนวน 12,291 คน คิดเป็นร้อยละ 21.93 ส่วนโรงเรียนขนาดเล็ก 1 มีนักเรียนน้อยที่สุด จำนวน 6,728 คน คิดเป็นร้อยละ 12.00 เมื่อพิจารณา ผู้บริหาร/ครู/พนักงานราชการ พบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่ 4 มี ผู้บริหาร/ครู/พนักงานราชการ มากที่สุด จำนวน 1,327 คน คิดเป็นร้อยละ 41.80 รองลงมา คือ ขนาดที่ 3 จำนวน 660 คน คิดเป็นร้อยละ 20.79 เมื่อพิจารณาด้านจำนวนห้องเรียน พบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่ 4 มีห้องเรียนมากที่สุด จำนวน 711 ห้อง คิดเป็นร้อยละ 42.60 รองลงมา คือ ขนาดที่ 3 จำนวน 346 ห้อง น้อยที่สุด โรงเรียนขนาดเล็ก 2 จำนวน 299 ห้อง คิดเป็นร้อยละ 17.91 จังหวัดสุราษฎร์ธานีมี 19 อำเภอ โดยมีโรงเรียนที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 จำนวน 44 โรงเรียน มีนักเรียนจำนวน 37,539 คน มีห้องเรียนจำนวน 1,114 ห้อง เมื่อพิจารณาเป็นรายอำเภอ พบว่า อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จำนวนสถานศึกษามากที่สุด จำนวน 6 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 16.64 รองลงมา คือ อำเภอกาญจนดิษฐ์ อำเภอบ้านนาสารและอำเภอพุนพิน จำนวน 4 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 9.09 ส่วนอำเภอเกาะพะงัน อำเภอชัยบุรี อำเภอดอนสัก อำเภอท่าชนะ อำเภอบ้านนาเดิม และอำเภอพนม มีโรงเรียนน้อยที่สุด จำนวน 1 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 2.27 เมื่อพิจารณาด้านจำนวนนักเรียน พบว่า อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานีมีนักเรียนมากที่สุด จำนวน 11,509 คน คิดเป็นร้อยละ 30.66 รองลงมา คือ อำเภอไชยา จำนวน 2,883 คน คิดเป็นร้อยละ 7.68 ส่วนอำเภอดอนสักมีนักเรียนน้อยที่สุด จำนวน 338 คน คิดเป็นร้อยละ 0.90 เมื่อพิจารณาด้านจำนวนห้องเรียน พบว่า อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานีมีห้องเรียนมากที่สุด จำนวน 300 ห้อง คิดเป็นร้อยละ 22.96 รองลงมา คือ อำเภอไชยา จำนวน 84 ห้อง คิดเป็นร้อยละ 7.54 ส่วนอำเภอดอนสัก มีห้องเรียนน้อยที่สุด จำนวน 12 ห้อง คิดเป็นร้อยละ 1.08 จังหวัดสุราษฎร์ธานีมี 19 อำเภอ โดยมีโรงเรียนที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 11 จำนวน 44 โรงเรียน มีโรงเรียนขนาดเล็ก 18 โรงเรียน เมื่อพิจารณาเป็นรายอำเภอ พบว่า อำเภอพุนพิน มีโรงเรียนขนาดเล็กมากที่สุด จำนวน 3 โรงเรียนคิดเป็นร้อยละ 6.82 รองลงมา คือ อำเภอกาญจนดิษฐ์ อำเภอเคียนซา อำเภอท่าฉาง อำเภอบ้านนาสาร และอำเภอวิภาวดี มีโรงเรียน

ขนาดเล็กจำนวน 2 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 4.55 ส่วนอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี อำเภอเกาะพะงัน อำเภอเกาะสมุย อำเภอชัยบุรี อำเภอบ้านนาเดิม อำเภอพนม และอำเภอพระแสง ไม่มีโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 มีจำนวนนักเรียนด้อยโอกาส ประเภทต่าง ๆ รวมทั้งสิ้น จำนวน 25,588 คน คิดเป็นร้อยละ 45.66 ของนักเรียนทั้งหมด มีนักเรียนด้อยโอกาสประเภทยากจนมากที่สุด จำนวน 23,823 คน คิดเป็นร้อยละ 42.51 รองลงมา คือ อื่น ๆ จำนวน 1,158 คน คิดเป็นร้อยละ 2.07 ส่วนด้อยโอกาสประเภทเด็กเร่ร่อน และผลกระทบจากเอดส์ มีน้อยที่สุด จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.002 เมื่อพิจารณาตามระดับการศึกษา พบว่า ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีจำนวนนักเรียนด้อยโอกาส จำนวน 16,760 คน คิดเป็นร้อยละ 65.50 มากกว่าระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีจำนวนนักเรียนด้อยโอกาส จำนวน 8,828 คิดเป็นร้อยละ 34.50 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 มีจำนวนนักเรียนพิการประเภทต่าง ๆ รวมทั้งสิ้น 746 คน คิดเป็นร้อยละ 1.33 ของนักเรียนทั้งหมด เป็นนักเรียนที่มีความพิการประเภทความบกพร่องทางการเรียนรู้มากที่สุด จำนวน 569 คน คิดเป็นร้อยละ 1.02 รองลงมา คือ พิการประเภทบกพร่องทางสติปัญญา และทางร่างกาย/สุขภาพ จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 0.09 พิการประเภทความบกพร่องทางการพูด/ภาษาน้อยที่สุด จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 0.01 เมื่อพิจารณาตามระดับการศึกษา พบว่า ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีจำนวนนักเรียนพิการ จำนวน 658 คน คิดเป็นร้อยละ 88.20 มากกว่าระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีจำนวนนักเรียนพิการจำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 11.80 มีนักเรียนออกกลางคัน รวมทั้งสิ้น จำนวน 144 คน คิดเป็นร้อยละ 0.25 จากนักเรียนต้นปีการศึกษา 2557 จำนวน 58,801 คน เมื่อพิจารณาตามประเภทออกกลางคัน พบว่า มีนักเรียนออกกลางคันประเภทมีปัญหาในการปรับตัวมากที่สุด จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 0.11 รองลงมา คือ ประเภทมีปัญหาครอบครัว จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 0.09 ส่วนประเภทที่ไม่มีจำนวนนักเรียนออกกลางคันเลย คือ ประเภทต้องคดีถูกจับ และกรณีอื่น ๆ เมื่อพิจารณาตามระดับชั้น พบว่า ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีนักเรียนออกกลางคันมากที่สุด จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 0.09 รองลงมา ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีจำนวนนักเรียนออกกลางคัน จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 0.06 ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีจำนวนนักเรียนออกกลางคั น้อยที่สุด จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 0.01 มีจำนวนนักเรียนต่างสัญชาติเข้ามาเรียนร่วม จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 0.139 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด เมื่อพิจารณาเป็นรายสัญชาติ พบว่า นักเรียนสัญชาติพม่ามีมากที่สุด จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 0.045 รองลงมา คือ สัญชาติกัมพูชา จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 0.03 ส่วนญี่ปุ่น มีน้อยที่สุด จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.002 เมื่อพิจารณาตามระดับชั้น พบว่า ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีนักเรียนต่างสัญชาติ จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 65.38 มากกว่าระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งมีนักเรียนต่างสัญชาติ จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 34.62 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 มีจำนวน ผู้บริหารข้าราชการครู และพนักงานราชการ รวมทั้งสิ้น จำนวน 3,175 คน เป็นข้าราชการครูมากที่สุด จำนวน 2,467 คน คิดเป็นร้อยละ

77.70 รองลงมา คือ ครูผู้ช่วย จำนวน 282 คน คิดเป็นร้อยละ 8.88 ส่วนผู้อำนวยการ มีน้อยที่สุด จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 2.08 เมื่อพิจารณาตามระดับการศึกษาสูงสุด พบว่า ผู้บริหาร ข้าราชการ ครู และพนักงานราชการ จบการศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุด จำนวน 2,489 คน คิดเป็นร้อยละ 78.39 รองลงมา คือ ระดับปริญญาโท จำนวน 680 คน คิดเป็นร้อยละ 21.42 ส่วนผู้บริหาร ข้าราชการ ครู และพนักงานราชการ จบการศึกษาระดับที่มีน้อยที่สุด คือ ระดับปริญญาเอก มีน้อยที่สุด จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 0.19 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 มีบุคลากรประเภทข้าราชการ ครูและบุคลากรทางการศึกษามากที่สุด จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 70.18 รองลงมา คือ ลูกจ้างชั่วคราว จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 15.79 ส่วนบุคลากรประเภทลูกจ้างประจำมีน้อยที่สุด จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 1.75 เมื่อพิจารณาตามระดับการศึกษาสูงสุด พบว่า บุคลากรจบการศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุด จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 54.39 รองลงมา คือ ปริญญาโท จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 36.84 ส่วนระดับอนุปริญญาและต่ำกว่า มีน้อยที่สุด จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 3.51

จากการศึกษาบริบทโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดสุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 สรุปได้ว่า ห้องเรียน และจำนวนนักเรียน มีแนวโน้มลดลงทุกปีอย่างต่อเนื่อง จำนวนห้องเรียนของปีการศึกษา 2558 มีจำนวนลดลง จากปีการศึกษา 2557 จำนวน 11 ห้อง ส่วนจำนวนนักเรียน ในปีการศึกษา 2558 มีจำนวนนักเรียนลดลง จากปีการศึกษา 2557 จำนวน 2,035 คน เมื่อพิจารณาข้อมูลโรงเรียนจำแนกตามขนาดโรงเรียน จำนวน 4 ขนาด ในช่วงระยะเวลา 3 ปี จากปีการศึกษา 2556 - 2558 พบว่า จำนวนโรงเรียนขนาดที่ 1 นักเรียน ≤ 499 คน มีจำนวนมากที่สุด และเพิ่มขึ้นทุกปี รองลงมา คือ ขนาดที่ 2 นักเรียน 500 - 999 คน โดยในปีการศึกษา 2556 - 2557 มีจำนวนเท่ากัน คือ 17 โรงเรียน แต่ปีการศึกษา 2558 ลดลง คือ 14 โรงเรียน และน้อยที่สุด คือ โรงเรียนขนาดที่ 3 นักเรียน 1,000 - 1,499 คน มีจำนวนโรงเรียนเพิ่มขึ้นทุกปี คือ ปี 2556 จำนวน 8 โรงเรียน ปี 2557 จำนวน 9 โรงเรียน และปี 2558 จำนวน 10 โรงเรียน จำนวนนักเรียนในปีการศึกษา 2556 - 2558 มีแนวโน้มลดลงทุกปีอย่างต่อเนื่อง และเมื่อพิจารณาตามระดับการศึกษา พบว่า จำนวนนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในปี 2556 - 2558 มีจำนวนนักเรียนลดลงทุกปีเช่นกัน ในปีการศึกษา 2556 - 2558 จำนวนห้องเรียนทั้งหมดมีแนวโน้มลดลงทุกปี โดยภาพรวมในรอบ 3 ปี ที่ผ่านมา อัตราส่วนจำนวนนักเรียนต่อครูหนึ่งคน คือ 20 - 23 คน เมื่อพิจารณาอัตราส่วนจำนวนนักเรียนต่อหนึ่งห้องเรียน ตั้งแต่ปีการศึกษา 2556 - 2558 พบว่ามีอัตราส่วนลดลง จาก 1 : 36 เป็น 1 : 35 แต่อัตราส่วนในปีปัจจุบันคงที่จากปีที่ผ่านมา จากข้อมูลดังกล่าวทำให้เห็นว่า ปัจจุบันการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดสุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 ยังขาดความเป็นระบบที่ชัดเจน ทำให้นักเรียนที่มีปัญหาได้รับการช่วยเหลืออย่างไม่ทั่วถึงและตรงตามสภาพปัญหา ผู้วิจัยจึงตระหนักถึงความสำคัญ

ของงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนว่าจะมีส่วนช่วยเหลือและแก้ปัญหาห้องเรียน และจำนวนนักเรียนที่มีแนวโน้มลดลงทุกปีอย่างต่อเนื่องได้

หลักการและแนวคิดทางการบริหารสถานศึกษา

ความหมายของการบริหารสถานศึกษา

การบริหารเป็นพฤติกรรมอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นกระบวนการทางสังคมที่ผู้บริหารใช้สำหรับตัดสินใจ เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารหน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ ที่เป็นหน่วยงานของรัฐ หรือเอกชน เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ โดยนำทรัพยากรมาใช้อย่างประหยัด โดยการดำเนินการดังกล่าวนี้ต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์เพื่อให้บุคคลต่าง ๆ เกิดความร่วมมือกันในการปฏิบัติงานซึ่งกระบวนการบริหารดังกล่าวนี้ถือว่าเป็นภารกิจของผู้บริหารต้องปฏิบัติตามลำดับขั้นตอนให้เป็นระบบเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดต่อองค์กร ซึ่งมีผู้ให้ความหมายของการบริหารสถานศึกษาไว้ต่าง ๆ ดังนี้

ทรงวิทย์ ชูวงศ์ (2550 : 11) ได้ให้ความหมายว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การดำเนินการของกลุ่มบุคคลในการบริหารจัดการในด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และการบริหารทั่วไป โดยยึดหลักการกระจายอำนาจ หลักการมีส่วนร่วม หลักการคืนอำนาจจัดการศึกษาให้ประชาชน หลักการบริหารตนเอง หลักการตรวจสอบถ่วงดุล เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้สามารถพัฒนาคน (นักเรียน) ให้มีคุณภาพ และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

นงลักษณ์ เรือนทอง (2550 : 50) ได้ให้ความหมายว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง กระบวนการดำเนินงานในกิจกรรมด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหาร ครู อาจารย์ และบุคลากรฝ่ายต่าง ๆ ของชุมชนในท้องถิ่นเพื่อร่วมกันวางแผนการจัดการศึกษาภายในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบมาตรฐานและมีคุณภาพ ให้แก่เยาวชนในอันที่จะทำให้เกิดการพัฒนาในทุก ๆ ด้านอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล เพื่อการเป็นมนุษย์และดำรงอยู่ได้อย่างมีความสุข

สันติ บุญภิรมย์ (2552 : 53) ได้ให้ความหมายว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง การดำเนินกิจกรรมภายในโรงเรียนโดยกลุ่มบุคคลหลายฝ่าย เพื่อให้ นักเรียนมีพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตใจและสติปัญญา ตลอดจนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมต่อไป

บงอร จันกรม (2552 : 26) ได้ให้ความหมายว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการที่ใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ ของกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาได้ร่วมกันปฏิบัติ เพื่อเป็นการพัฒนากระบวนการทำงานให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่โรงเรียนตั้งไว้ ประกอบด้วย การบริหาร 4 ด้าน คือ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป

ทั้งนี้เพื่อการพัฒนาศักยภาพของโรงเรียนและผลผลิตของโรงเรียน คือ นักเรียนที่สำเร็จออกไปให้เป็นที่ยอมรับ จากภายนอกและภายในอย่างแท้จริง

สายวสันต์ นิมาพร (2554 : 19) ได้ให้ความหมายว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง การจัดหาวิธีการที่จะทำให้บุคลากรเกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของโรงเรียน ทำให้เกิดความร่วมมือและความรับผิดชอบต่อหน้าที่โดยมีตัวชี้วัดบ่งบอกถึงความสำเร็จหรือประสิทธิผลในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

สมคิด มวรงค์ (2554 : 11) ได้ให้ความหมายว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การดำเนินการในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในทุกด้าน ที่เกิดจากบุคลากรหลาย ๆ คน ร่วมมือกันบริหารจัดการ โดยใช้กระบวนการทางการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพ อาศัยวิธีการจัดการองค์การที่เหมาะสม และสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาหรือหน่วยงานแต่ละแห่ง

ณัฐริน เจริญเกียรติบวร (2557 : 37) ได้ให้ความหมายว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันอย่างเป็นระบบโดยกลุ่มบุคคลหลายฝ่ายต่างมีส่วนเกี่ยวข้อง โดยมีเป้าหมายและตัวชี้วัดความสำเร็จร่วมกัน

อัษฎายุทธ โพธิ์นอก (2558 : 11) ได้ให้ความหมายว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการที่บุคคลหลายฝ่าย ร่วมมือกันดำเนินการจัดกิจกรรมโดยใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหาร เพื่อให้ผู้เรียน มีความรู้ความสามารถ และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเจตนารมณ์ของการศึกษา มากที่สุด

รัตนา หลวงกลาง (2558 : 11) ได้ให้ความหมายว่า การบริหาร หมายถึง การทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งที่มีคนร่วมงานตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ด้วยการตั้งวัตถุประสงค์และเป้าหมายของหน่วยงาน โดยอาศัยความร่วมมือ การเห็นความสำคัญของงาน ตลอดจนการประสานงานระหว่างกันหรือเรียกได้ว่า มีปฏิกริยาระหว่างกันจากทุกคนทุกฝ่าย ด้วยการบริหารอย่างมีแบบแผนและระเบียบวิธีในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการนำทรัพยากรมาใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุดให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด โดยอาศัยกระบวนการ และทรัพยากรที่มีอยู่ คือ คน เงิน วัสดุ และอุปกรณ์อย่างเหมาะสม เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร

นิรันดร์ จำปาเจียม (2560 : 9) ได้ให้ความหมายว่า การบริหาร หมายถึง การปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ร่วมมือกันดำเนินการกิจต่าง ๆ เพื่อให้ภารกิจนั้นบรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างทีบุคคลร่วมกันกำหนด โดยอาศัยกระบวนการที่เป็นระบบ และใช้ทรัพยากรตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสม ดังนั้นในการกำหนดนโยบาย วางแผน เพื่อใช้ในการบริหารโรงเรียน ปัจจุบันจะต้องคิดให้เป็นระบบตั้งแต่ปัจจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมด กระบวนการหรือขั้นตอนปฏิบัติ/วิเคราะห์ผลลัพธ์/ผลผลิต/นโยบายที่ได้รับและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพราะสถานการณ์ และสิ่งแวดล้อมจะมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา รวมทั้งบทเรียนที่ได้รับจะต้องถูกนำมาปรับปรุงแก้ไข

ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจำเป็นต้องมีการบริหารจัดการเชิงระบบที่มีการวางแผนการดำเนินงาน การตรวจสอบ ประเมินผล และปรับปรุงพัฒนาเพื่อการดำเนินงานพัฒนาระบบอย่างมีคุณภาพ และประสิทธิภาพ

จันทรฉาย ไทรรัตน์ (2561 : 14 - 15) ได้ให้ความหมายว่า การบริหาร หมายถึง การดำเนินการ กิจกรรมต่าง ๆ ภายในโรงเรียนหรือสถานศึกษาและมีการนำทฤษฎีสู่การปฏิบัติอย่างเป็นระบบ โดยมี การวางแผน กำหนดวัตถุประสงค์ การจัดการ การดำเนินงานตามแผนและมีระบบควบคุมดูแล เพื่อให้ บรรลุจุดมุ่งหมายขององค์กรนั้น ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ

จากที่ได้นำเสนอข้างต้นสรุปได้ว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่ผู้บริหาร ร่วมกับผู้เกี่ยวข้องดำเนินการเกี่ยวกับการให้การศึกษาแก่เยาวชน และผู้สนใจในส่วนที่เกี่ยวกับการ ปฏิบัติหน้าที่ความรับผิดชอบของสถานศึกษา โดยใช้ทรัพยากรการบริหาร คือ คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการเพื่อให้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร คือ การพัฒนาคนให้มีคุณภาพ และ ดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข

ความสำคัญของการบริหารสถานศึกษา

การศึกษาส่งผลกระทบและมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม วิทยาการ และเทคโนโลยีที่จำเป็นในการทำงานและการใช้ชีวิตในสังคม ยิ่งการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ เป็นไปอย่างรวดเร็วอันเป็นผลจากการพัฒนาการทางเทคโนโลยีสารสนเทศ และเทคโนโลยีด้านการ สื่อสารใหม่ ๆ พัฒนาการเหล่านี้ย่อมท้าทายต่อการบริหารการศึกษา ดังนั้นการบริหารการศึกษาจึงมี ความสำคัญที่ต้องมุ่งไปสู่เป้าหมายที่พึงประสงค์ร่วมกันของสังคม ต้องนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพ ของมนุษย์อย่างแท้จริง ตรงตามเป้าหมายร่วมกัน รวมทั้งการใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงความสำคัญของการบริหารสถานศึกษาไว้ ดังนี้

ยุทธนา ชุตทองม้วน (2550 : 10) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการบริหารสถานศึกษาว่า เป็นงานที่ต้องใช้ความรอบคอบ เพราะผู้บริหารนั้นจะต้องอาศัยความรู้ความสามารถพร้อมประสบการณ์ ก่อให้เกิดการเรียนรู้ กิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียน ซึ่งเกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอน นักเรียนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

สุชิน เรืองบุญส่ง (2551 : 9) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการบริหารสถานศึกษาว่า การบริหาร การศึกษามีความจำเป็นเพราะต้องการคนที่ได้รับการฝึกฝนเฉพาะด้าน ที่มีความรู้ ความเข้าใจ ความชำนาญ มาดูแลรับผิดชอบ เนื่องจากสังคมเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา การบริหารการศึกษาจำเป็นต้องได้รับการ ปรับเปลี่ยนพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เหมาะสมกับความจำเป็นของแต่ละยุคสมัย ปัจจุบันโลกก้าวเข้าสู่ สังคมแห่งการเรียนรู้หรือเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจฐานความรู้ ความรู้จึงเป็นเครื่องมือจำเป็นที่ขาดไม่ได้ ในสังคมสมัยนี้ความรู้ที่ทันสมัยที่เหมาะสมกับสถานการณ์จะช่วยแก้ปัญหาได้ และนำไปสู่การพัฒนา

อย่างต่อเนื่อง เป็นพลังสำคัญสำหรับการอยู่รอดและการพัฒนา ทั้งสำหรับบุคคลและสำหรับสังคม ประเทศชาติโดยรวม

อรรถัย แสงทอง (2552 : 22) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการบริหารสถานศึกษาว่า เป็นกิจกรรมทางการศึกษาที่จะต้องทำเป็นกระบวนการโดยกลุ่มบุคคลต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ให้เป็นผู้มีคุณภาพที่สังคมต้องการ เพราะถ้าระบบบริหารภายในสถานศึกษาไม่ดีจะกระทบกระเทือนต่อส่วนอื่น ๆ ของหน่วยงานได้ ดังนั้นความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการบริหารสถานศึกษา จึงขึ้นอยู่กับสมรรถภาพของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นสำคัญ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553 : 87) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการบริหารสถานศึกษาว่าการบริหารงานนั้นจะต้องใช้ศาสตร์และศิลป์เพราะว่าการดำเนินงานมิใช่เพียงกิจกรรมที่ผู้บริหารจะกระทำเพียงลำพังคนเดียว นักบริหารที่ดีต้องรู้จักเลือกวิธีการบริหารที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เพื่อจะให้งานนั้นบรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้ การกิจหลักของผู้บริหารจะต้องกำหนดแบบแผน วิธีการ และขั้นตอนต่าง ๆ ในการปฏิบัติงานไว้อย่างมีระบบเพราะถ้าระบบการบริหารงานไม่ดีจะกระทบกระเทือนต่อส่วนอื่น ๆ ของหน่วยงาน จึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารที่จะเป็นผู้นำเทคนิควิธีและกระบวนการบริหารที่เหมาะสมมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา

สมคิด มาวงค์ (2554 : 12) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการบริหารสถานศึกษาว่า การบริหารการศึกษานั้นมีความจำเป็นและมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะในการพัฒนาบุคคล พัฒนาสังคม หรือการพัฒนาประเทศชาตินั้นต้องการคนที่ได้รับการฝึกฝน พัฒนาให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ในด้าน ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรม เนื่องจากสังคมในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา โลกก้าวเข้าสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ ความรู้จึงเป็นเครื่องมือจำเป็นที่ขาดไม่ได้ การบริหารการศึกษาจึงเป็นอย่างยิ่งที่ต้องได้รับการปรับเปลี่ยนพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เหมาะสมกับความเปลี่ยนแปลงในแต่ละยุคสมัย ความรู้ที่ทันสมัยเหมาะสมกับสถานการณ์จะช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ การพัฒนาการบริหารการศึกษาอย่างต่อเนื่องจึงเปรียบเสมือนขุมพลังสำหรับการอยู่รอดและการพัฒนาทั้งสำหรับบุคคล สังคม และประเทศชาติโดยรวม

ณัฐริน เจริญเกียรติบวร (2557 : 40) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการบริหารสถานศึกษาว่าสถานศึกษามีบทบาทในการบริหารจัดการศึกษาให้กับเยาวชนและประชาชนทั้งของรัฐและเอกชนอย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยรับผิดชอบต่อการบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ในการมุ่งเน้นให้เยาวชนเป็นคนดี คนเก่งและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

อัษฎายุท โปธินอก (2558 : 13) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการบริหารสถานศึกษาว่า การบริหารสถานศึกษา มีความสำคัญเพราะเป็นกระบวนการทำงานโดยกลุ่มบุคคลหลายฝ่าย เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ นั่นคือการพัฒนาสมาชิกหรือผู้รับบริการทางการศึกษาให้เป็นผู้มีคุณภาพที่สังคมต้องการ ซึ่งเป็นภารกิจที่สำคัญยิ่งของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะต้องให้สถานศึกษาอยู่รอด โดยต้องกำหนดแผนงานวิธีการ ตลอดจนขั้นตอนต่าง ๆ ในการปฏิบัติงานไว้อย่างมีระบบ ใช้งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรจากรัฐบาลอย่างประหยัด ใช้ทรัพยากรทางการบริหารให้คุ้มค่าที่สุด ซึ่งความสำเร็จ หรือความล้มเหลวในการบริหารสถานศึกษา ขึ้นอยู่กับสมรรถภาพของผู้บริหารสถานศึกษาทั้งสิ้น

จากที่ได้นำเสนอข้างต้นสรุปได้ว่า การบริหารสถานศึกษาที่มีความสำคัญคือ เป็นการบริหารจัดการที่มีระบบและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง มีบุคคลและหน่วยงานที่รับผิดชอบเข้าร่วมดำเนินการ มีรูปแบบ ขั้นตอน กติกาและวิธีดำเนินการ มีทรัพยากรสนับสนุน และมีกระบวนการประเมินผล การศึกษาที่เที่ยงตรงและเชื่อถือได้ ซึ่งการศึกษาส่งผลกระทบและมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม วิทยาการ และเทคโนโลยีที่จำเป็นในการทำงาน และการใช้ชีวิต ในสังคม ยิ่งการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ เป็นไปอย่างรวดเร็วอันเป็นผลจากพัฒนาการทางเทคโนโลยี สารสนเทศ และเทคโนโลยีด้านการสื่อสารใหม่ ๆ พัฒนาการเหล่านี้ย่อมท้าทายต่อการบริหาร การศึกษา ดังนั้นการบริหารการศึกษาจึงมีความสำคัญที่ต้องมุ่งไปสู่เป้าหมายที่พึงประสงค์ร่วมกันของ สังคม ต้องนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพของมนุษย์อย่างแท้จริง ตรงตามเป้าหมายร่วมกัน รวมทั้งการใช้ ทรัพยากรร่วมกัน อย่างมีประสิทธิภาพ

หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ปัจจุบันสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียนมีความยุ่งยากซับซ้อนมากขึ้น ดังนั้นการดำเนินงาน ด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยงานแนะแนวและงานฝ่ายปกครอง ไม่สามารถแก้ปัญหาได้ทัน ต่อการเปลี่ยนแปลงได้ สถานศึกษาจึงต้องมีการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีการ ดำเนินงานอย่างเป็นระบบมากขึ้น โดยให้บุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียนร่วมมือกันในการป้องกัน และ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียนอย่างเป็นระบบ

ความหมายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

นักวิชาการศึกษาได้นำเสนอความหมายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนไว้ ดังนี้

กมล สุมาลา (2550 : 50) ได้ให้ความหมายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนว่า เป็นกระบวนการดำเนินงานส่งเสริม พัฒนา ป้องกันและแก้ปัญหา ช่วยเหลือนักเรียนอย่างรอบด้าน โดยความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล สถานศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเกิดประสิทธิภาพ

บุญประสพ กุลศรี (2550 : 13) ได้ให้ความหมายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนว่าเป็นการส่งเสริม การป้องกัน และการแก้ไขปัญห โดยมีวิธีการและเครื่องมือสำหรับครูที่ปรึกษา และบุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ในการดำเนินงานพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะต่าง ๆ เพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างใกล้ชิดด้วยความรักและเมตตาต่อศิษย์ และภาคภูมิใจในบทบาทที่มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนให้เติบโตงอกงาม เป็นบุคคลที่มีคุณค่าทางสังคมต่อไป บทบาทของครูที่กล่าวมานั้นไม่ใช่เรื่องใหม่ เพราะมีการปฏิบัติกันอย่างสม่ำเสมอ และได้ดำเนินการมานานแล้ว นับตั้งแต่อดีตจนได้รับการยกย่องให้เป็นปูชนียบุคคล แต่เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย

สมศักดิ์ วรรณศิริ (2550 : 16) ได้ให้ความหมายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนว่าเป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีระบบขั้นตอน มีวิธีการและเครื่องมือที่มาตรฐาน มีคุณภาพ และมีหลักฐานการทำงานที่ตรวจสอบได้ โดยมีบุคคลที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมทั้งภายใน และภายนอกสถานศึกษา โดยมีความมุ่งหวังเพื่อให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีทักษะการดำรงชีวิต และรอดพ้นจากวิกฤตทั้งปวง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552 : 17) ได้ให้ความหมายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนว่า เป็นกระบวนการดำเนินงานช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอน โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหาร และคณะครู มีวิธีการและเครื่องมือที่ชัดเจน มีมาตรฐานคุณภาพและมีหลักฐานการทำงานที่ตรวจสอบได้

สุเทพ พรหมรักษา (2552 : 9) ได้ให้ความหมายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนว่าเป็นกระบวนการที่ครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอน มีวิธีการ และเครื่องมือที่ชัดเจนมีมาตรฐานคุณภาพและมีหลักฐานการทำงานที่ตรวจสอบได้ โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา อันได้แก่ ผู้บริหาร คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน และครูทุกคน

มธุริน แผลงจันทิก (2554 : 9) ได้ให้ความหมายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนว่าเป็นกระบวนการดำเนินงานช่วยเหลือนักเรียน โดยมีครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาเป็นบุคคลหลักในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัด

กรองนักเรียน การส่งเสริมนักเรียน การป้องกันและแก้ไข การส่งต่ออย่างมีขั้นตอน มีวิธีการ และเครื่องมือโดยประสานความร่วมมือกับผู้เกี่ยวข้อง เพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีพัฒนาการ และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (2553 : 12) ได้ให้ความหมายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนว่า เป็นกระบวนการที่ครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอน วิธีการและเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจน และมีการประสานงานอย่างใกล้ชิดกับครูที่เกี่ยวข้องหรือบุคคลภายนอกรวมทั้งการสนับสนุนส่งเสริมจากโรงเรียน

เกษมสุข อันตระโลก (2557 : 13) ได้ให้ความหมายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนว่าเป็นกระบวนการที่ครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอน และบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องให้ความร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด รวมถึง การส่งเสริม พัฒนา ป้องกัน และแก้ไขปัญหาให้นักเรียนมีคุณภาพที่พึงประสงค์ และมีความปลอดภัยในทุก ๆ ด้าน สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและรอดพ้นจากวิกฤตทั้งปวง

วรมน วิตะเสวีระ (2557 : 25) ได้ให้ความหมายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนว่าเป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน โดยมีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลัก และมีการประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับครูที่เกี่ยวข้องหรือบุคลากรภายนอก รวมทั้งการส่งเสริมสนับสนุนนักเรียน โดยมีวิธีการดำเนินงานที่มีขั้นตอนชัดเจน เครื่องมือมีมาตรฐาน มีหลักฐานสามารถดำเนินการเพื่อประกันคุณภาพได้

บุญขันธ์ พันธ์วัฒน์ (2559 : 12) ได้ให้ความหมายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนว่าเป็นการบริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในการส่งเสริม พัฒนา ป้องกัน และแก้ไขปัญหาที่จะเกิดขึ้นกับนักเรียนอย่างเป็นระบบ มีความชัดเจนในแต่ละกระบวนการ และมีความต่อเนื่อง โดยความร่วมมือของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกสถานศึกษา

นิษากรณ์ เหล่าเชตกิจ (2560 : 9) ได้ให้ความหมายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนว่าเป็นกระบวนการช่วยเหลือให้บุคคลรู้จักตนเองและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้บุคคลนั้น ๆ สามารถตัดสินใจและวางแผนการดำเนินชีวิตในอนาคตของตนเองได้อย่างถูกต้องเหมาะสม เช่นเดียวกับ ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนก็เพื่อเป็นการส่งเสริมการป้องกันและช่วยเหลือแก้ไขปัญหาของนักเรียนอย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพในการดำเนินการดังกล่าว ต้องมีการประสานงาน ความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับครูที่เกี่ยวข้องหรือบุคคลภายนอกรวมทั้งการได้รับการสนับสนุนจากทางโรงเรียน ดังนั้นกระบวนการดำเนินงานของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครูทุกคนมีส่วนสำคัญยิ่งที่จะส่งผลต่อความสำเร็จของงาน

อัจฉรา สอนโว (2560 : 7) ได้ให้ความหมายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนว่า เป็นการดำเนินงานของสถานศึกษาเพื่อให้นักเรียนมีทักษะชีวิตในการดำรงตนในสังคมได้อย่างมีความสุขบนพื้นฐานของการเป็นคนดี โดยมีบุคลากร 5 ฝ่าย ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครูที่ปรึกษา

ครู เน้นแนว เครือข่ายผู้ปกครอง และนักเรียนตาม 5 ขั้นตอน คือ การรู้จักนักเรียนรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมพัฒนา การป้องกันและแก้ไขปัญหา การส่งต่อภายในและภายนอก

จันทรฉาย ไทยรัตน์ (2561 : 31) ได้ให้ความหมายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนว่าเป็น กระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนพร้อมด้วยวิธีการและเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจน โดยมีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานและมีการประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องภายในและบุคคลภายนอกสถานศึกษา รวมทั้งได้รับการสนับสนุน และส่งเสริมจากทางโรงเรียน

สรุปได้ว่า ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือ กระบวนการดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียน อย่างมีขั้นตอน พร้อมด้วยวิธีการและเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจน โดยมีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลัก ในการดำเนินการดังกล่าว และมีการประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับครูที่ปรึกษา หรือบุคคลภายนอก รวมทั้งการสนับสนุนส่งเสริมจากโรงเรียน กระบวนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ คือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริม นักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหา และการส่งต่อ

บทบาทหน้าที่ของหน่วยงานและบุคคลที่เกี่ยวข้อง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552 : 13 - 25) ได้นำเสนอถึงบทบาทหน้าที่ ของหน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไว้ ดังนี้ การดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นระบบที่มีกระบวนการดำเนินงานที่ชัดเจน ประกอบด้วย การรู้จักนักเรียน เป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมพัฒนานักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหา การส่งต่อ ดังนั้นจึงต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงาน ดังนี้

1. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหน่วยงานกลางที่มีบทบาทหน้าที่ ในการกำหนดนโยบายการดำเนินงานไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในการส่งเสริมสนับสนุนให้ ผู้ปฏิบัติ คือสถานศึกษาสามารถดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงมีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

1.1 กำหนดนโยบายและหน่วยงานที่รับผิดชอบในสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1.2 ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นเครือข่ายการดำเนินงานดูแล ช่วยเหลือนักเรียน

1.3 ส่งเสริมสนับสนุนให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเกิดการพัฒนาองค์ความรู้ สู่การปฏิบัติด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1.4 สนับสนุน ช่วยเหลือให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา สามารถดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.5 ส่งเสริมให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีระบบติดตามประเมินผล และรายงานความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง

2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เป็นหน่วยงานที่สนับสนุน และส่งเสริมระบบการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนภายในสังกัด รวมทั้งประสาน ติดตาม ประเมินผล การปฏิบัติงาน จึงมีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

2.1 นำนโยบายการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

2.2 ส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาเกิดการพัฒนาองค์กร ความรู้ และความสามารถในการปฏิบัติด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.3 สนับสนุน ช่วยเหลือให้สถานศึกษาสามารถดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างเป็นระบบมีประสิทธิภาพ

2.4 ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมกันดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.5 ติดตามประเมินผลและรายงานกระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3. สถานศึกษา

สถานศึกษา เป็นสถาบันที่ประกอบด้วยบุคคลต่าง ๆ ที่จะทำให้เกิดการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ประสบผลสำเร็จ ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารการศึกษา ครู นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และบุคลากรอื่น ๆ

4. ผู้บริหารสถานศึกษา

ในฐานะที่ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำสูงสุดในสถานศึกษา สามารถบริหารจัดการ และให้ความสำคัญในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ประสบผลสำเร็จ จึงควรมีบทบาทหน้าที่ดังนี้

4.1 บริหารจัดการให้มีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาให้ชัดเจน และมีประสิทธิภาพ

4.2 ประสานงานระหว่างสถานศึกษากับหน่วยงานและบุคคลภายนอก เช่น ผู้ปกครอง เครือข่ายผู้ปกครอง องค์กรต่าง ๆ สาธารณสุข โรงเรียน สถานีดารวจ ฯลฯ

4.3 ดูแล กำกับ นิเทศ ติดตาม ประเมินผล สนับสนุนและให้ขวัญกำลังใจในการดำเนินงาน

5. ครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษา

ครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษา เป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุด และเป็นบุคลากรหลักในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จึงควรมีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

- 5.1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
- 5.2 การคัดกรองจำแนกกลุ่มนักเรียน
- 5.3 การจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อพัฒนาส่งเสริม
- 5.4 การจัดกิจกรรมป้องกัน แก้ไข ช่วยเหลือ
- 5.5 การส่งต่อ
- 5.6 รายงานผล

6. ครูประจำวิชาหรือครูทั่วไป

ครูทุกคนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร มีหน้าที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้และดูแลช่วยเหลือนักเรียน จึงควรมีบทบาทหน้าที่ดังนี้

- 6.1 ดูแลนักเรียนและให้คำปรึกษาเบื้องต้นแก่นักเรียน
- 6.2 ศึกษา สังเกต ดูแล รวบรวมข้อมูล
- 6.3 ประสานงานกับครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษาเพื่อส่งเสริม ป้องกัน แก้ไขพฤติกรรมของนักเรียน
- 6.4 จัดกิจกรรมส่งเสริม ป้องกัน แก้ไข เพื่อพัฒนานักเรียน

7. นักเรียน

นักเรียนเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในระบบดูแลช่วยเหลือ ทั้งเป็นผู้รับการช่วยเหลือ และให้ความช่วยเหลือแก่สถานศึกษาเพื่อดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงมีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

- 7.1 สนับสนุนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 7.2 ให้ความร่วมมือกับคณะกรรมการนักเรียน
- 7.3 ให้ความร่วมมือในการสอดส่องพฤติกรรมของนักเรียนในสถานศึกษา
- 7.4 ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี
- 7.5 สร้างเครือข่ายเพื่อนช่วยเพื่อน พี่ช่วยน้อง
- 7.6 เข้าร่วมกิจกรรมของสถานศึกษา
- 7.7 ประสานสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับบ้าน

8. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นองค์คณะบุคคลที่ประกอบด้วยตัวแทนหน่วยงาน ซึ่งมีส่วนในการพัฒนาการศึกษา จึงควรมีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

- 8.1 ให้การสนับสนุนด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 8.2 ให้คำปรึกษาในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 8.3 เสนอแนะแนวทางในการส่งเสริม พัฒนา แก่ไข่นักเรียน
- 8.4 ติดตามขอความร่วมมือกับหน่วยงานองค์กรต่าง ๆ ในการส่งเสริมพัฒนา และ

แก้ไข

- 8.5 อำนวยความสะดวกในการประสานงานเมื่อสถานศึกษาต้องการความช่วยเหลือ

9. ผู้ปกครองและชุมชน

ผู้ปกครองและชุมชน เป็นบุคคลและกลุ่มบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดกับนักเรียนในพื้นที่มากที่สุดที่จะให้การเอาใจใส่ดูแลนักเรียนได้ดี จึงมีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

- 9.1 ให้คำปรึกษา คำแนะนำที่ดีแก่นักเรียน
- 9.2 ใช้หลักจิตวิทยาในการเลี้ยงดูบุตรหลาน
- 9.3 เข้าร่วมประชุม วางแผน หาแนวทาง การดำเนินงาน
- 9.4 จัดสภาพแวดล้อม ประสพการณ์ ให้นักเรียนได้สัมผัสกับตัวอย่างที่ดี
- 9.5 ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริม พัฒนา ป้องกัน และแก้ไขปัญหา

นักเรียน

- 9.6 สนับสนุนส่งเสริมให้กำลังใจนักเรียนในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ตามความสนใจ และศักยภาพของตนเอง

10. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย และบรรลุผล เกิดความชัดเจนในการปฏิบัติงานให้สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีคุณภาพ ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกส่วนในสังคม และเพื่อให้เกิดการประสานงานและการสร้างความร่วมมือร่วมใจในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จึงเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา ควรประสานความร่วมมือทั้งภาครัฐและเอกชน เช่น กรมสุขภาพจิต ศูนย์อนามัยเขต ฯ สาธารณสุขจังหวัด สาธารณสุขอำเภอ โรงพยาบาล องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น การปกครองพิเศษ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงกลาโหม กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม สื่อมวลชน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ องค์กรเอกชน องค์กรอิสระ ซึ่งมีความสามารถในการสนับสนุนและให้ความร่วมมือได้ ดังนี้

- 10.1 ให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับพฤติกรรมและพัฒนาการของเด็กวัยต่าง ๆ
- 10.2 สอดส่องดูแลให้ความช่วยเหลือเด็กและเยาวชนทั้งด้านความปลอดภัย และการแก้ปัญหาพฤติกรรม
- 10.3 ร่วมมือกับสถานศึกษาจัดกิจกรรมส่งเสริมนักเรียนให้ได้รับการพัฒนาตาม ศักยภาพของแต่ละบุคคล
- 10.4 เป็นแหล่งเรียนรู้และฝึกงาน และเพิ่มพูนประสบการณ์แก่นักเรียนตามความรู้ ความสามารถ ความสนใจ และความถนัด
- 10.5 ติดตามผล สะท้อนปัญหา และแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการ ดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 10.6 ให้ความร่วมมือและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร สารสนเทศ ที่เป็นประโยชน์และน่าสนใจ
- 10.7 ให้การสนับสนุนและเป็นเครือข่ายในการพัฒนาและขยายผลการดำเนินงาน ดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่อง

สรุปได้ว่า บทบาทหน้าที่ของบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ทุกบทบาทหน้าที่ล้วนมีความสำคัญต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพราะทุกบทบาท หน้าที่ต้องร่วมมือเพื่อช่วยกันทำให้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเริ่มตั้งแต่การกำหนดนโยบายจนถึงการรับนโยบายมาปฏิบัติ เพื่อให้การดำเนินงานระบบดูแล ช่วยเหลือนักเรียนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

องค์ประกอบของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากร หลักในการดำเนินงาน ในกระบวนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือเรียนนั้น มีองค์ประกอบ ที่ควรพิจารณา ดังนี้

1. การรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล
2. การคัดกรองนักเรียน
3. การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน
4. การป้องกันและแก้ไขปัญหา
5. การส่งต่อ

โดยแต่ละองค์ประกอบของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนดังกล่าวมีความสำคัญมีวิธีการ และเครื่องมือที่แตกต่างกันไป แต่มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันซึ่งเอื้อให้การดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนเป็นระบบมีประสิทธิภาพ

นิชากรณ์ เหล่าเขตกิจ (2560 : 4) ได้กล่าวว่า การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ การรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมและพัฒนาการเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญา และการส่งต่อนักเรียน

อัจฉรา สอนโว (2560 : 7 - 8) ได้กล่าวว่า กระบวนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีขั้นตอนชัดเจนโดยวิธีการและเครื่องมือที่มีมาตรฐาน มีคุณภาพและมีหลักฐานในการทำงานที่ตรวจสอบได้ โดยมีครูและบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ดำเนินงานในโรงเรียน ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ

1. การรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล
2. การคัดกรองนักเรียน
3. การส่งเสริมและพัฒนาการเรียน
4. การป้องกันและแก้ไขปัญา
5. การส่งต่อ

จันทร์ฉาย ไทรัตน์ (2561 : 11) ได้กล่าวว่า ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ มี 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. การรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล
2. การคัดกรองนักเรียน
3. การส่งเสริมและพัฒนาการเรียน
4. การป้องกันและแก้ไขปัญา
5. การส่งต่อ

ลิขสิทธิ์ของวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
Copyright © Rajabhat University
All Right Reserved

สรุปได้ว่า ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีองค์ประกอบของการดำเนินงานที่มีขั้นตอนชัดเจน โดยวิธีการและเครื่องมือที่มีมาตรฐาน มีหลักการทำงานที่สามารถตรวจสอบได้ ประกอบด้วย ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการคัดกรอง ด้านการส่งเสริมและพัฒนา ด้านการช่วยเหลือและแก้ไขปัญา และด้านการส่งต่อนักเรียน โดยมีผู้บริหาร ครูที่ปรึกษา และผู้ที่ใกล้ชิด มีบทบาทสำคัญในการพัฒนานักเรียน เพื่อให้นักเรียนเป็นบุคคลที่มีคุณภาพทุกด้าน

การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีองค์ประกอบของการดำเนินงานที่มีขั้นตอนชัดเจน โดยวิธีการและเครื่องมือที่มีมาตรฐาน มีหลักการทำงานที่สามารถตรวจสอบได้ โดยมีผู้บริหาร ครูที่ปรึกษา และผู้ที่ใกล้ชิด มีบทบาทสำคัญในการพัฒนานักเรียน เพื่อให้นักเรียนเป็นบุคคลที่มีคุณภาพทุกด้าน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552 : 27) ได้กล่าวถึง การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนดังนี้ ทีมนำ ได้แก่ คณะผู้บริหาร สถานศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษา ซึ่งเป็นผู้วิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็ง จัดทำแผนกลยุทธ์ ควบคุม กำกับ ติดตาม และสนับสนุนเสริมสร้างพลังร่วม เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทีมสนับสนุนเป็นทีมหลักในการสนับสนุนประสานงานด้านวิชาการและอื่น ๆ ให้เกิดการสร้างคุณภาพขึ้น ทีมสนับสนุนเป็นทีมหลักในการสนับสนุนประสานงานด้านวิชาการและอื่น ๆ ให้เกิดการสร้างคุณภาพขึ้น ทีมสนับสนุนจะเป็นใครนั้นขึ้นอยู่กับการพัฒนากระบวนการที่มีจุดเน้นที่ระบบใด ส่วนทีมทำ เป็นทีมที่รับผิดชอบการทำงานโดยตรง โดยที่ปรึกษามีหน้าที่ในการพัฒนากิจกรรมต่าง ๆ ให้มีคุณภาพ

กระบวนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีองค์ประกอบที่สำคัญ 5 ประการ ดังนี้

1. ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลมีความสำคัญ และมีขั้นตอนชัดเจน โดยใช้วิธีการและเครื่องมือที่มีมาตรฐาน เพื่อพัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552 : 17 - 22) ได้นำเสนอถึงการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลไว้ดังนี้

1. ความสำคัญ ด้วยนักเรียนแต่ละคนมีพื้นฐานความเป็นมาของชีวิตที่ไม่เหมือนกัน หล่อหลอมทำให้เกิดพฤติกรรมหลากหลายรูปแบบ ทั้งด้านบวกและด้านลบ สิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ครูที่ปรึกษามีความเข้าใจนักเรียนมากขึ้น เป็นประโยชน์ในการส่งเสริมพัฒนา การป้องกัน แก้ไข และช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างถูกต้อง คือการรู้ข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียน ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ นำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อคัดกรองนักเรียน แก้ไขปัญหาของนักเรียน มิใช่ความรู้สึกหรือการคาดเดา ซึ่งจะทำให้เกิดข้อผิดพลาดต่อการช่วยเหลือนักเรียนหรือเกิดได้น้อยที่สุด

2. ข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน ครูที่ปรึกษาควรมีข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนอย่างน้อย 3 ด้านใหญ่ ดังนี้

2.1 ด้านความสามารถ

2.1.1 ด้านการเรียนรู้ ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแต่ละรายวิชา ผลการเรียนรู้เฉลี่ยในแต่ละภาคเรียนหรือปีการศึกษาที่ผ่านมา พฤติกรรมการเรียน เช่น การมาเรียน เวลาเข้าชั้นเรียน

2.2 ด้านสุขภาพ

2.2.1 ด้านร่างกาย ได้แก่ ความปกติ ความพิการ หรือบกพร่องทางร่างกาย โรคประจำตัว ส่วนสูง น้ำหนัก เป็นต้น

2.2.2 ด้านจิตใจ - พฤติกรรม ได้แก่ อารมณ์ซึมเศร้า วิดกกังวล ความประพฤติ พฤติกรรมไม่อยู่นิ่ง สมาธิสั้น บุคลิกภาพเก็บตัว ซ้ำอายเป็นต้น

2.2.3 ด้านครอบครัว

1) ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ ค่าใช้จ่ายที่ได้รับในการมาเรียน รายได้บิดา มารดา ผู้ปกครอง ภาระหนี้สิน อาชีพของผู้ปกครอง

2) ด้านการคุ้มครองนักเรียน ได้แก่ การใช้สารเสพติด การติดสุรา การพนันจำนวนพี่น้อง ความเจ็บป่วยของบุคคลในครอบครัว บุคคลในครอบครัว ลักษณะที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

3. วิธีการ และเครื่องมือในการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุม หลากหลาย ด้านสุขภาพ ด้านความสามารถ และด้านครอบครัว ครูที่ปรึกษาควรรู้วิธีการ และเครื่องมือที่สำคัญ คือ

3.1 ระเบียบสะสม เป็นเครื่องมือในรูปแบบของเอกสารในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียน และครูที่ปรึกษานำข้อมูลเหล่านั้นมาศึกษา พิจารณาทำความเข้าใจนักเรียนเบื้องต้น โดยนักเรียนเป็นผู้กรอกข้อมูล หากข้อมูลไม่เพียงพอ หรือมีข้อสังเกตบางประการ ก็ควรหาข้อมูลเพิ่มเติมด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การสอบถามจากนักเรียนโดยตรง การสอบถามจากเพื่อน ๆ ของนักเรียน หรือครูท่านอื่น เป็นต้น รวมทั้งใช้เครื่องมือแบบทดสอบต่าง ๆ หากครูที่ปรึกษาดำเนินการได้รูปแบบและรายละเอียดในระเบียบสะสมของโรงเรียนที่อย่างน้อยครอบคลุมข้อมูลทั้งด้านการเรียน ด้านสุขภาพ และด้านครอบครัว ระเบียบสะสมเป็นข้อมูลส่วนตัวของนักเรียน จึงเป็นความลับ และเก็บไว้อย่างดี มิให้ผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องหรือเด็กอื่น ๆ มารื้อค้นได้ หากเป็นไปได้ควรเก็บไว้ที่ครูที่ปรึกษา และมีตู้เก็บระเบียบสะสมให้เรียบร้อย ระเบียบสะสมควรเก็บข้อมูลอย่างต่อเนื่องอย่างน้อย 3 ปี การศึกษา หรือ 6 ปีการศึกษา และส่งระเบียบสะสมไปยังครูที่ปรึกษาคนใหม่ในปีการศึกษาต่อไป

หรืออาจจัดครูที่ปรึกษาตามดูแลนักเรียนอย่างต่อเนื่องจนจบมัธยมศึกษาในแต่ละตอน หรือจนจบ 6 ปี การศึกษาก็ได้

3.2 แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ) ไม่ได้เป็นแบบวัดหรือแบบทดสอบ แต่เป็นเครื่องมือสำหรับการคัดกรองนักเรียนด้านพฤติกรรมการปรับตัวที่มีผลเกี่ยวเนื่องกับสภาพจิต มีความเที่ยง และความตรง จำนวนข้อไม่มาก คณะผู้จัดทำของกรมสุขภาพจิต โดยแพทย์หญิงพรพิมล หล่อตระกูล เป็นหัวหน้าคณะที่ได้ทำการวิจัย ซึ่งจะช่วยครูที่ปรึกษามีแนวทางการพิจารณานักเรียน ด้านสุขภาพจิตมากขึ้น แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก เป็นเครื่องมือที่กรมสุขภาพจิตเป็นผู้จัดทำขึ้น โดยพัฒนาจาก The Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ) ประเทศเยอรมนี ซึ่งใช้กัน อย่างแพร่หลายในแถบยุโรป เพราะเพื่อวิเคราะห์ค่าความเที่ยงและความตรงของแบบประเมิน และ หาเกณฑ์มาตรฐาน (Norm) เด็กไทย แบบประเมินเด็กมี 3 ชุด คือ

3.2.1 ชุดที่ครูเป็นผู้ประเมิน

3.2.2 ชุดที่พ่อแม่ ผู้ปกครองเป็นผู้ประเมิน

3.2.3 ชุดที่เด็กประเมินตนเอง

ทั้ง 3 ชุด มีเนื้อหาและจำนวนข้อ 25 ข้อ เท่ากัน ทางโรงเรียนอาจเลือกใช้ ชุดที่นักเรียนประเมินตนเองชุดเดียว หรือใช้ควบคู่กับชุดที่ครูเป็นผู้ประเมินเพื่อความแม่นยำยิ่งขึ้น โดยใช้ระยะเวลาที่ประเมินไม่ควรห่างกันจากนักเรียนประเมินตนเองเกิน 1 เดือน ซึ่งเป็นไปได้ควรใช้ แบบประเมินทั้ง 3 ชุด พร้อมกันเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของผลที่ออกมา

3.3 วิธีการและเครื่องมืออื่น ๆ ในกรณีที่ข้อมูลนักเรียนจากระเบียนสะสม และแบบประเมินพฤติกรรมไม่เพียงพอ หรือกรณีจำเป็นต้องมีข้อมูลเพิ่มเติม ครูที่ปรึกษาอาจใช้ วิธีการและเครื่องมืออื่น ๆ เพิ่มเติม เช่น การสังเกตพฤติกรรมอื่น ๆ ในห้องเรียน การสัมภาษณ์ และการเยี่ยมบ้านนักเรียน เป็นต้น

นักเรียนแต่ละคนมีพื้นฐานความเป็นมาของชีวิตที่ไม่เหมือนกัน หล่อหลอมให้เกิดพฤติกรรมหลากหลายรูปแบบ ทั้งด้านบวกและด้านลบ ดังนั้นการรู้ข้อมูลที่จำเป็น เกี่ยวกับตัวนักเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษามีความเข้าใจนักเรียน มากขึ้น สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์ คัดกรองนักเรียน เป็นประโยชน์ในการส่งเสริมพัฒนา และ ป้องกันแก้ไข และช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างถูกต้อง ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์มิใช่การใช้ความรู้สึก หรือการคาดเดา โดยเฉพาะในการแก้ปัญหานักเรียน ซึ่งจะทำให้ไม่เกิดข้อผิดพลาดต่อการช่วยเหลือ นักเรียนหรือเกิดได้น้อยที่สุด

อัจฉรา สอนโว (2560 : 8) ได้นำเสนอถึงการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ไว้ว่า เป็นการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนแต่ละคนในด้านความสามารถในการเรียนรู้ และความสามารถอื่น ๆ ด้านสุขภาพ ด้านครอบครัว และเศรษฐกิจ ด้านสารเสพติด ด้านความปลอดภัย ด้านพฤติกรรมทางเพศทั้งทางบวกและด้านลบ เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์และคัดกรองผู้เรียน

นิชากรณ์ เหล่าเขตกิจ (2560 : 4) ได้นำเสนอถึงการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ไว้ว่า เป็นการศึกษาข้อมูลที่จำเป็นเกี่ยวกับตัวนักเรียน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษามีความเข้าใจนักเรียนมากขึ้นสามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อการคัดกรองนักเรียน

จันทร์ฉาย ไทยรัตน์ (2561 : 11) ได้นำเสนอถึงการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ไว้ว่า สถานศึกษามีการสำรวจข้อมูลพื้นฐานนักเรียนที่เป็นปัจจุบัน จัดทำทะเบียนสะสมนักเรียนทุกระดับชั้นและเป็นปัจจุบัน มีการเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้ปกครองนักเรียนและชุมชน มีเครื่องมือและวิธีการในการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลอย่างหลากหลายและครูมีการบันทึกข้อมูลนักเรียนทุกคนที่ตนเองรับผิดชอบในระเบียบ และสามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อคัดกรองนักเรียนได้

สรุปได้ว่า การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล คือ กระบวนการรวบรวมข้อมูลด้านการรู้จักนักเรียน ทั้งด้านบวกและด้านลบที่เป็นปัจจุบัน ด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การเยี่ยมบ้าน การศึกษาข้อมูล และการทดสอบ ซึ่งนักเรียนแต่ละคนมีพื้นฐานแตกต่างกัน หล่อหลอมให้เกิดพฤติกรรมหลากหลายรูปแบบต่าง ๆ การได้รู้จักข้อมูลที่เป็นเกี่ยวกับนักเรียนด้านความสามารถ ด้านสุขภาพ ด้านครอบครัว ด้านสารเสพติด ด้านความปลอดภัย พฤติกรรมทางเพศ และด้านอื่น ๆ ที่ครูพบเพิ่มเติม ทำให้สามารถนำไปวางแผนในการป้องกันช่วยเหลือและส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละคนได้อย่างเหมาะสมต่อไป

2. ด้านการคัดกรองนักเรียน

การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการคัดกรองนักเรียนมีความสำคัญและมีขั้นตอนชัดเจน โดยใช้วิธีการและเครื่องมือที่มีมาตรฐาน เพื่อพัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552 : 17 - 22) ได้นำเสนอถึงการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการคัดกรองนักเรียน ไว้ดังนี้

1. ความสำคัญ การคัดกรองนักเรียน เป็นการพิจารณาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน เพื่อเป็นการจัดกลุ่มนักเรียนเป็น 4 กลุ่ม คือ

1.1 กลุ่มปกติ คือ นักเรียนที่ได้รับการวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียนแล้วอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มปกติ

1.2 กลุ่มเสี่ยง คือ นักเรียนจัดอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหาตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนต้องให้การช่วยเหลือ ป้องกันหรือแก้ไขตามกรณี

1.3 กลุ่มมีปัญหา คือนักเรียนที่จัดอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มมีปัญหา ตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนต้องช่วยเหลือ และแก้ปัญหาโดยเร่งด่วน

1.4 กลุ่มพิเศษ คือ นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ มีความเป็นอัจฉริยะ แสดงออกซึ่งความสามารถอันโดดเด่นด้านใดด้านหนึ่งหรือหลายด้าน อย่างเป็นที่ประจักษ์เมื่อเทียบกับผู้มีอายุในระดับเดียวกันภายใต้สภาพแวดล้อมเดียวกัน ซึ่งโรงเรียนต้องการให้การส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนาศักยภาพความสามารถพิเศษนั้นจนถึงขั้นสูงสุด

การจัดกลุ่มของนักเรียนนี้ มีประโยชน์ต่อครูที่ปรึกษา ในการหาวิธีการดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว โดยเฉพาะการแก้ปัญหาให้ตรงกับปัญหาของนักเรียน เพราะมีข้อมูลของนักเรียนในด้านต่าง ๆ ซึ่งครูที่ปรึกษาที่ไม่ได้คัดกรองนักเรียนจะขาดความชัดเจนในเป้าหมาย เพื่อการแก้ปัญหาของนักเรียนส่งผลต่อความรวดเร็วในการช่วยเหลือ ซึ่งบางกรณีจำเป็นต้องแก้ไข โดยเร่งด่วน ผลการคัดกรองนักเรียน ครูที่ปรึกษาจำเป็นต้องระมัดระวังอย่างยิ่งที่จะไม่ทำให้นักเรียนรับรู้ได้ว่าตนเองอยู่ในกลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหา ซึ่งแตกต่างจากกลุ่มปกติ แม้ว่านักเรียนจะรู้ตัวว่า ขณะนี้ ตนมีพฤติกรรมอย่างไร ซึ่งอาจส่งผลเสียต่อนักเรียนในภายหลังได้ โดยเฉพาะนักเรียนวัยรุ่นที่มีความไวต่อการรับรู้ หรือประสบกับปัญหาใดก็ตาม และเพื่อเป็นการป้องกันการล้อเลียนในหมู่เพื่อนอีกด้วย ดังนั้น ครูที่ปรึกษาต้องระมัดระวังการสื่อสารที่ทำให้ผู้ปกครองรู้สึก ว่า ลูกหลานของตนถูกจัดอยู่ในกลุ่มผิดปกติแตกต่างจากเพื่อนนักเรียนอื่น และเก็บผลการคัดกรองนักเรียนเป็นความลับ

2. แนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการคัดกรองนักเรียน ให้อยู่ในดุลพินิจของครูที่ปรึกษา โรงเรียนควรมีการจัดการประชุม การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการคัดกรองนักเรียน เพื่อพิจารณาเกณฑ์การจัดกลุ่มนักเรียนร่วมกัน ให้มีมาตรฐานหรือแนวทางการคัดกรองนักเรียนที่เหมือนกัน เป็นที่ยอมรับของครูในโรงเรียน รวมทั้งให้มีการกำหนดเกณฑ์ว่าความรุนแรงหรือความถี่ของพฤติกรรมเท่าใดจึงจัดอยู่ในกลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหา

การคัดกรองเป็นกิจกรรมในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ครูที่ปรึกษาต้องทำอย่างรอบคอบ และควรกำหนดช่วงเวลาของข้อมูลการคัดกรอง หากข้อมูลต่าง ๆ ของนักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ควรทบทวนข้อมูลการคัดกรองใหม่และควรใช้ข้อมูลจากหลายจุดเพื่อความเที่ยงในการคัดกรองนักเรียน การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการคัดกรองนักเรียนนั้นให้อยู่ในดุลพินิจของครูที่ปรึกษาโดยการยึดเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนของโรงเรียนเป็นหลักด้วย

อัจฉรา สอนโว (2560 : 8) ได้นำเสนอถึงการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการคัดกรองนักเรียน ไว้ว่า เป็นการพิจารณาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียนที่ได้รับข้อมูลจากการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลแล้วนำมาวิเคราะห์คัดแยกกลุ่มนักเรียนโดยใช้การชี้วัดจากเครื่องมือคัดกรองนักเรียนของกรมสุขภาพจิตทั้งหมด 7 ด้าน คือ ด้านการเรียนรู้ ด้านสุขภาพร่างกาย ด้านสุขภาพจิตและพฤติกรรม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการคุ้มครองนักเรียน ด้านสารเสพติดและด้านระเบียบวินัย เพื่อจัดแบ่งนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มที่มีปัญหา ซึ่งจัดแบ่งโดยไม่ให้นักเรียนรู้ว่าตนเองถูกจัดอยู่ในกลุ่มใด ดังนี้

1. นักเรียนกลุ่มปกติ หมายถึง นักเรียนที่ได้รับการวิเคราะห์ข้อมูลตามเกณฑ์การคัดกรองของกรมสุขภาพจิตอยู่ในเกณฑ์ปกติ
2. นักเรียนกลุ่มเสี่ยง หมายถึง นักเรียนที่ได้รับการวิเคราะห์ข้อมูลตามเกณฑ์การคัดกรองของกรมสุขภาพจิตอยู่ในกลุ่มเสี่ยง
3. นักเรียนกลุ่มที่มีปัญหา หมายถึง นักเรียนที่ได้รับการวิเคราะห์ข้อมูลตามเกณฑ์การคัดกรองของกรมสุขภาพจิตอยู่ในกลุ่มมีปัญหา

นิชากรณ์ เหล่าเชตกิจ (2560 : 4) ได้นำเสนอถึงการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการคัดกรองนักเรียน ไว้ว่า เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล แล้วนำผลที่ได้มาจำแนกตามเกณฑ์การคัดกรองที่สถานศึกษาได้จัดทำขึ้น ซึ่งแบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา

จันทร์ฉาย ไทรัตน์ (2561 : 11) ได้นำเสนอถึงการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการคัดกรองนักเรียน ไว้ว่า สถานศึกษามีการประชุมเพื่อกำหนดเกณฑ์การคัดกรองนักเรียน ใช้วิธีการที่หลากหลายในการคัดกรองนักเรียน ครูสามารถจำแนกนักเรียนออกเป็นกลุ่มปกติ และกลุ่มเสี่ยงได้ มีความเข้าใจในการใช้เครื่องมือคัดกรองและสามารถแปลผลได้ มีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการคัดกรองนักเรียนเป็นความลับ และมีการประสานงานกับผู้ปกครองนักเรียนในการช่วยเหลือนักเรียนที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยง

สรุปได้ว่า การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการคัดกรองนักเรียน คือ กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ด้วยวิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย เพื่อผลการคัดกรองนักเรียนเป็นกลุ่ม ๆ ตามเกณฑ์การคัดกรอง โดยในการดำเนินการคัดกรองนักเรียน สถานศึกษามีการประชุมครู กำหนดเกณฑ์การคัดกรองเพื่อจัดกลุ่มนักเรียนร่วมกัน ให้เป็นที่ยอมรับของครูในสถานศึกษาและ สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงช่วยให้ครูที่ปรึกษาทราบพฤติกรรม และแนวโน้มของพฤติกรรมนักเรียนที่รับผิดชอบ ทำให้ครูที่ปรึกษามีความเข้าใจในตัวนักเรียนกลุ่มต่าง ๆ ประสานงานกับผู้ปกครองในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และสามารถวางแผนจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนา นักเรียนและในแต่ละกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

3. ด้านการส่งเสริมนักเรียน

การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการส่งเสริมนักเรียน มีความสำคัญ และมีขั้นตอนชัดเจน โดยใช้วิธีการและเครื่องมือที่มีมาตรฐาน เพื่อพัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552 : 17 - 22) ได้นำเสนอถึงการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการส่งเสริมนักเรียน ไว้ดังนี้

1. ความสำคัญ การส่งเสริมนักเรียน เป็นการสนับสนุนให้นักเรียนไม่ว่าจะเป็น นักเรียนกลุ่มปกติ หรือกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา อยู่ในความดูแลของครูที่ปรึกษา มีความภาคภูมิใจในตนเอง และมีคุณภาพมากขึ้น ซึ่งจะช่วยป้องกันไม่ให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติกลายเป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา และเป็นการช่วยให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา กลับมาเป็นนักเรียนกลุ่มปกติและมีคุณภาพ ตามที่โรงเรียนหรือชุมชนคาดหวังต่อไป

2. วิธีการและเครื่องมือเพื่อการส่งเสริมนักเรียน มีหลายวิธีที่โรงเรียนสามารถพิจารณาดำเนินการได้ แต่กิจกรรมหลักสำคัญที่โรงเรียนต้องดำเนินการ คือ

2.1 การจัดกิจกรรมโฮมรูม เป็นกิจกรรมที่ดำเนินการเพื่อส่งเสริมนักเรียน เป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม อาจจัดที่ห้องเรียนหรือนอกห้องเรียน ทำให้มีบรรยากาศเสมือนบ้าน มีการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อนักเรียนในด้านต่าง ๆ เช่น การรู้จักตนเองของนักเรียน การรู้จักผู้อื่น และสิ่งแวดล้อม มีทักษะการตัดสินใจ ทักษะการปรับตัวและการวางแผนชีวิต เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้ครูและนักเรียนควรมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมด้วยกัน ประโยชน์ของการจัดกิจกรรมโฮมรูม จะช่วยให้ครูที่ปรึกษารู้จักนักเรียนมากขึ้น และป้องกันปัญหาของนักเรียนได้อีกด้วย แนวดำเนินการจัดกิจกรรมโฮมรูม มีดังนี้

2.1.1 กำหนดกิจกรรมโฮมรูม มีการบันทึกในรูปแบบบันทึกการจัดกิจกรรม หรือในแบบฟอร์มการบันทึกที่แยกออกมาต่างหากก็ได้ มีการประเมินผลการจัดกิจกรรมและการจัดทำรายงาน โดยยึดความต้องการของนักเรียน สำรวจความต้องการของนักเรียนให้นักเรียนมีส่วนร่วมพิจารณาเลือกหัวข้อและวิธีการจัดกิจกรรม ให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนหรือให้เหมาะสมกับสถานการณ์ ให้เป็นเรื่องที่ทันสมัย การจัดกิจกรรมโฮมรูมแต่ละครั้ง ควรมีการดำเนินการเป็นหลักฐาน ทั้งก่อนดำเนินการและหลังดำเนินการ ซึ่งอาจเขียนในรูปของบันทึกการจัดกิจกรรม หรืออื่น ๆ

2.1.2 โรงเรียนกำหนดแนวทางการจัดกิจกรรมโฮมรูมหรือมีคู่มือในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้ง โดยมีจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ ที่สอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียน ในการพัฒนานักเรียน ครูที่ปรึกษาดำเนินการให้มีความยืดหยุ่นในการกำหนดหัวข้อและวิธีการดำเนินกิจกรรมให้เหมาะสมและทันสมัย โดยยึดหลักความต้องการของนักเรียนและนโยบายของโรงเรียน ในการพัฒนานักเรียนในการจัดกิจกรรมโฮมรูม

2.2 การจัดประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน เป็นการพบปะกันระหว่างครูที่ปรึกษากับผู้ปกครองนักเรียน เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน และร่วมมือกันดูแลช่วยเหลือนักเรียนระหว่างบ้าน โรงเรียน และผู้ปกครอง ทำให้นักเรียนได้รับการดูแลเอาใจใส่จากผู้ปกครองมากขึ้น ทั้งการส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณภาพ มีความสามารถมากขึ้น หรือร่วมมือกับทางโรงเรียนในการป้องกันหรือแก้ไขปัญหาของนักเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552 : 5 - 6) ได้กล่าวถึงแนวการดำเนินงานของครูที่ปรึกษาในการจัดการประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน มีดังนี้

- 1) กำหนดวัตถุประสงค์การจัดประชุมแต่ละครั้ง
- 2) กำหนดรายละเอียดของกิจกรรมที่จะดำเนินการในระหว่างประชุม
- 3) จัดเตรียมอุปกรณ์ สื่อ และเอกสารที่ใช้
- 4) จัดเตรียมความพร้อมของสถานที่
- 5) สร้างความคุ้นเคยระหว่างครูที่ปรึกษากับผู้ปกครอง และระหว่างผู้ปกครองด้วยกันเอง
- 6) บอกวัตถุประสงค์ของการจัดประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน
- 7) พูดถึงภาพรวมของนักเรียนในด้านดี ความประทับใจทางด้านการเรียน ความประพฤติ ความมีน้ำใจ และอื่น ๆ
- 8) ดำเนินกิจกรรมที่โรงเรียนหรือครูที่ปรึกษากำหนด เพื่อส่งเสริมป้องกัน และแก้ไขปัญหาของนักเรียน โดยใช้หลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันและกัน
- 9) หากผู้ปกครองมีความพร้อมในกรณากิจกรรม ก็ให้ผู้ปกครองเป็นผู้ดำเนินการ โดยครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก เพื่อให้การประชุมเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้
- 10) ประเมินผลการจัดกิจกรรม สรุปผลและบันทึกหลักฐานการประชุมการส่งเสริมและพัฒนาเด็กนักเรียนเป็นการสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแลของครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษา มีความภาคภูมิใจในตนเอง ซึ่งจะช่วยป้องกันมิให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติกลายเป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มมีปัญหา และเป็นการช่วยเหลือให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มมีปัญหา กลับมามีพฤติกรรมดีขึ้นตามที่สถานศึกษาหรือชุมชนคาดหวัง

อัจฉรา สอนโว (2560 : 8) ได้นำเสนอถึงการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียน ด้านการส่งเสริมนักเรียน ไว้ว่า เป็นการสนับสนุนส่งเสริมให้นักเรียน ที่อยู่ในความดูแลไม่ว่าจะเป็นกลุ่มปกติกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มที่มีปัญหาให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพมากยิ่งขึ้นและสามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างมีความสุข อีกทั้งยังช่วยป้องกันมิให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติกลายเป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มมีปัญหา และเป็นการช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มเสี่ยงกลุ่มมีปัญหา กลับมามีพฤติกรรมที่ดีขึ้น

นิษากรณ์ เหล่าเขตกิจ (2560 : 4) ได้นำเสนอถึงการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการส่งเสริมนักเรียน ไว้ว่า เป็นการสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแลของครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา ให้มีคุณภาพมากขึ้น มีความภูมิใจในตนเองด้านต่าง ๆ

จันทร์ฉาย ไทยรัตน์ (2561 : 11) ได้นำเสนอถึงการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการส่งเสริมนักเรียน ไว้ว่า สถานศึกษามีโครงการ/กิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนา นักเรียนที่ครอบคลุมทั้งนักเรียนกลุ่มปกติและกลุ่มเสี่ยง จัดประชุมผู้ปกครองนักเรียนทุกชั้นอย่างสม่ำเสมอ มีการจัดทำรายงานการประชุมผู้ปกครอง เพื่อเป็นหลักฐานและนำเสนอผู้ปกครอง ส่งเสริมให้นักเรียน มีการวางแผนชีวิตในการเลือกอาชีพหรือการศึกษาต่อได้อย่างเหมาะสมกับความสามารถนักเรียน และ มีการจัดกิจกรรมโฮมรูม (Homeroom) ตามความต้องการของนักเรียน

สรุปได้ว่า การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการส่งเสริมนักเรียน คือ กระบวนการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมและพัฒนา นักเรียน เพื่อส่งเสริมจุดเด่นและพัฒนาจุดด้อย เป็นรายบุคคลตามระดับความสามารถปัจจุบันของนักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพและมีคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ มีความภาคภูมิใจในตนเอง สามารถปรับตัวเผชิญกับปัญหา ดำรงตนได้เหมาะสม และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เพื่อวางแผนการดำเนินการร่วมกัน โดยให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ร่วมรับผิดชอบในการจัดกิจกรรมร่วมกัน

4. ด้านการป้องกันและแก้ไข้ปัญหา

การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไข้ปัญหา มีความสำคัญ และมีขั้นตอนชัดเจน โดยใช้วิธีการและเครื่องมือที่มีมาตรฐาน เพื่อพัฒนานักเรียน ให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552 : 17 - 22) ได้นำเสนอถึงการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไข้ปัญหา ไว้ดังนี้

1. ความสำคัญในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนควรมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานด้วย ครูที่ปรึกษาควรเอาใจใส่นักเรียนทุกคนเท่าเทียมกัน แต่สำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยงและมีปัญหานั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องให้ความดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดและหาวิธีการช่วยเหลือทั้งการป้องกันและแก้ไข้ ปัญหาของนักเรียน นอกจากนี้ทุกครั้งที่ของการช่วยเหลือนักเรียน จึงเป็นภาระงานที่ยิ่งใหญ่และมีคุณค่า อย่างมากในการพัฒนานักเรียนให้เจริญเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพในสังคมต่อไป

2. วิธีการและเครื่องมือป้องกันและแก้ไขปัญหา การป้องกันและแก้ไขปัญหให้กับนักเรียนนั้นมีหลายเทคนิควิธีการ แต่สิ่งที่ครูที่ปรึกษาจำเป็นต้องดำเนินการมี 2 ประการ คือ

2.1 การให้การปรึกษาเบื้องต้นกับนักเรียน โดยมุ่งหวังให้นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีงามหรือพึงประสงค์ เป็นการช่วยเหลือผ่อนคลายปัญหาให้น้อยลง ทั้งความรู้สึก ความคิด และการปฏิบัติตนของนักเรียน ปัจจัยที่ช่วยให้การปรึกษามีประสิทธิภาพในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครูที่ปรึกษาคควรมีพื้นฐานและทักษะพื้นฐาน ดังนี้

2.1.1 จิตวิทยาวัยรุ่น

2.1.2 ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ ทั้งร่างกายและจิตใจ

2.1.3 กระบวนการและทักษะการปรึกษาเบื้องต้นที่สำคัญ ๆ คือ การสร้างสัมพันธภาพ การใช้คำถาม การรับฟังทั้งเนื้อหาและความรู้สึก การช่วยเหลือแก้ไข

2.1.4 แนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียนในแต่ละลักษณะของปัญหา เช่น ด้านการเรียน สุขภาพ ครอบครัว หรือการใช้สารเสพติด การพนัน หนีเรียน เป็นต้น

2.2 การจัดกิจกรรม คือการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน ในการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน นอกจากจะให้การปรึกษาเบื้องต้นแล้ว การจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อการช่วยเหลือนักเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญ เพราะจะทำให้การช่วยเหลือมีประสิทธิภาพก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจของครูทุกคนรวมทั้งผู้ปกครอง

3. ข้อที่พึงตระหนักในการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน มีดังนี้

3.1 การรักษาความลับ เรื่องราวข้อมูลของนักเรียนที่ให้การช่วยเหลือแก้ไข ต้องไม่นำไปเปิดเผย ยกเว้นเพื่อขอความร่วมมือในการช่วยเหลือนักเรียนกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยไม่ระบุชื่อ สกุลจริงของนักเรียน บันทึกข้อมูลการช่วยเหลือนักเรียนควรเก็บไว้ในที่ที่เหมาะสม และสะดวกในการเรียกใช้ การรายงานการช่วยเหลือนักเรียนควรรายงานในส่วนที่ควรเปิดเผย ควรให้เกียรติและคำนึงถึงประโยชน์ของนักเรียนเป็นสำคัญ

3.2 การแก้ไขปัญหานักเรียน การช่วยเหลือแก้ไขปัญหานักเรียน ต้องพิจารณาสาเหตุของปัญหาให้ครบถ้วน และหาวิธีการช่วยเหลือให้เหมาะสมกับสาเหตุนั้น ๆ เพราะปัญหาไม่ได้เกิดจากสาเหตุเพียงสาเหตุเดียว แต่อาจเกิดจากหลายสาเหตุที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน ปัญหาของนักเรียนแต่ละคนไม่จำเป็นต้องเกิดจากสาเหตุเหมือนกัน และวิธีการช่วยเหลือที่ประสบความสำเร็จจากนักเรียนคนหนึ่งก็อาจจะไม่เหมาะสมกับนักเรียนอีกคนหนึ่ง เนื่องจากความแตกต่างของบุคคล มีเพียงแต่แนวทางการกระบวนการหรือทักษะช่วยเหลือที่ครูแต่ละคนสามารถเรียนรู้ ผูกฝน เพื่อนำไปใช้ให้เหมาะสมกับแต่ละปัญหาในนักเรียนแต่ละคน

อัจฉรา สอนโว (2560 : 8) ได้นำเสนอถึงการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญห าวัวว่า เป็นการที่ครูที่ปรึกษา ครูแนะแนวและโรงเรียน กำหนดแนวทางและหาวิธีป้องกันและแก้ไขนักเรียนที่มีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์โดยใช้กิจกรรมต่าง ๆ เอาใจใส่นักเรียนทุกคนเท่าเทียมกัน สำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหาโรงเรียนต้องดูแล เอาใจใส่อย่างใกล้ชิด และหาวิธีการช่วยเหลือทั้งการป้องกันและแก้ไขปัญห โดยไม่ปล่อยปละละเลย นักเรียนให้เป็นปัญหาของสังคมต่อไป

นิษากรณ์ เหล่าเขตกิจ (2560 : 4) ได้นำเสนอถึงการดำเนินงานตามระบบดูแล ช่วยเหลือนักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญห าวัวว่า เป็นการดูแลเอาใจใส่นักเรียนทุกคน เท่าเทียมกัน และหาวิธีการช่วยเหลือป้องกันโดยไม่ปล่อยปละละเลยนักเรียนให้เป็นปัญหาของสังคม

จันทร์ฉาย ไทยรัตน์ (2561 : 11) ได้นำเสนอถึงการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญห าวัวว่า สถานศึกษาจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในกลุ่มเสี่ยงมี การสอนซ่อมเสริมให้กับนักเรียนที่มีปัญหาด้านการเรียน มีการรายงานผลการป้องกันช่วยเหลือ และ แก้ไขปัญหานักเรียนให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ ครูทุกคนและผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไข ปัญหานักเรียน ครูมีการให้คำปรึกษาเบื้องต้นกับนักเรียนกลุ่มเสี่ยงและใช้หลักจิตวิทยาช่วยร่นในการ ให้คำปรึกษา

สรุปได้ว่า การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการป้องกัน และ แก้ไขปัญหานักเรียน คือ กระบวนการที่ครูที่ปรึกษาให้ความเอาใจใส่นักเรียนทุกคนเท่าเทียมกัน แต่สำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยงที่มีปัญหาต้องใช้ความดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดเป็นพิเศษ และหาวิธีการ ช่วยเหลือ ป้องกันและแก้ไขที่หลากหลาย ไม่ปล่อยปละละเลยให้เป็นปัญหาสังคม โดยจัดกิจกรรม ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การให้คำปรึกษาเบื้องต้น กิจกรรมแนะแนว การสื่อสารกับผู้ปกครอง กิจกรรมเสริมหลักสูตร และการเยี่ยมบ้านนักเรียน และรายงานผลความก้าวหน้าแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง รับทราบอย่างเป็นระบบ

5. ด้านการส่งต่อ

การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการส่งต่อ มีความสำคัญ และ มีขั้นตอนชัดเจน โดยใช้วิธีการและเครื่องมือที่มีมาตรฐาน เพื่อพัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552 : 17 - 22) ได้นำเสนอถึงการ ดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการส่งต่อ ไว้ดังนี้

1. ความสำคัญ ในการป้องกันและแก้ไขปัญห ของนักเรียน โดยครูที่ปรึกษา ตามกระบวนการในข้อ 4 นั้นอาจมีบางกรณีที่มีปัญห มีความยากต่อการช่วยเหลือ หรือช่วยเหลือแล้ว นักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น ก็ควรดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่อไป การส่งต่อ แบ่งเป็น 2 แบบ คือ

1.1 การส่งต่อภายใน ครูที่ปรึกษาส่งต่อไปยังนักเรียนที่สามารถช่วยเหลือ
นักเรียนได้

1.2 การส่งต่อกายนอก ครูแนะแนวหรือครูฝ่ายปกครองเป็นผู้ดำเนินการ
ส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญภายนอก สำหรับการส่งต่อภายใน หากส่งต่อไปยังครูแนะแนวหรือครูฝ่ายปกครอง
จะเป็นการแก้ไขปัญหาที่ยากต่อการช่วยเหลือของครูที่ปรึกษา เช่น ปัญหาเกี่ยวกับจิตใจ ความรู้สึก
ปัญหาพฤติกรรมที่ซับซ้อนหรือรุนแรง เป็นต้น แต่หากเกิดจากกรณีที่ยากต่อการช่วยเหลืออีกก็ต้อง
ส่งไปยังผู้เชี่ยวชาญภายนอกเช่นกัน

2. แนวทางการพิจารณาในการส่งต่อโดยครูที่ปรึกษาการส่งต่อนักเรียนไปพบ
ครูอื่น ๆ เพื่อให้การช่วยเหลือต่อไปนั้น มีแนวทางการพิจารณาในการส่งต่อสำหรับครูที่ปรึกษา ดังนี้

2.1 นักเรียนมีพฤติกรรมคงเดิมไม่ดีขึ้น หรือแย่ลง แม้ว่าครูที่ปรึกษา
จะดำเนินการช่วยเหลือด้วยวิธีการใด ๆ

2.2 นักเรียนไม่ให้ความร่วมมือในการช่วยเหลือของครูที่ปรึกษา เช่น นัดให้
มาพบแล้วไม่มาตามนัดอยู่เสมอ ให้ทำกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือก็ไม่ยินดีร่วมกิจกรรมใด ๆ เป็นต้น

2.3 ปัญหาของนักเรียนที่เป็นเรื่องเฉพาะด้าน เช่น เกี่ยวข้องกับความรู้สึก
ความซับซ้อนของสภาพจิตใจที่จำเป็นต้องให้การช่วยเหลืออย่างใกล้ชิด และได้รับการบำบัด
ทางจิตวิทยา ควรพิจารณาส่งผลต่อให้ผู้มีความรู้เฉพาะทางเพื่อดำเนินการให้ความช่วยเหลือต่อไป

3. แนวทางการดำเนินการส่งต่อนักเรียน

3.1 ครูที่ปรึกษาประสานงานกับครูที่จะช่วยเหลือนักเรียนต่อไปเพื่อให้
ทราบล่วงหน้าก่อน

3.2 สรุปข้อมูลส่วนตัวของนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือและวิธีการ
รวมทั้งผลที่เกิดขึ้นจากการช่วยเหลือที่ผ่านมา นั้น ให้ผู้รับการช่วยเหลือนักเรียนทราบ เพื่อขอความร่วมมือ
จากผู้เกี่ยวข้อง โดยมีแบบบันทึกการส่งต่อ หรือประสานงาน

3.3 ครูที่ปรึกษาควรชี้แจงให้เข้าใจตามแต่กรณีที่ครูที่ปรึกษาพิจารณา
ตามความเหมาะสมถึงความจำเป็นในการส่งต่อ โดยใช้คำพูดที่สร้างสรรค์ ระมัดระวังมิให้นักเรียนเกิด
ความกังวล โกรธ หรือรู้สึกผิด เป็นต้น แต่ให้นักเรียนมีความรู้สึกที่ดีจากการส่งต่อ ยินดีไปพบครูที่จะ
ช่วยเหลือ

3.4 ครูที่ปรึกษานัดวัน เวลา สถานที่นัดพบกับครูที่รับการช่วยเหลือนักเรียน
และส่งต่อให้เรียบร้อย

3.5 ติดตามผลการช่วยเหลือนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ

ในการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนนั้น ในกรณีที่มีปัญหายากต่อการช่วยเหลือ หรือช่วยเหลือแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น ก็ควรส่งต่อผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้รับการช่วยเหลืออย่างถูกทางและรวดเร็วขึ้น

นิชากรณ์ เหล่าเขตกิจ (2560 : 4) ได้นำเสนอถึงการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการส่งต่อ ไว้ว่า เป็นการส่งนักเรียนที่มีปัญหายากต่อการช่วยเหลือหรือช่วยเหลือแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น ให้กับผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ การส่งต่อภายในและการส่งต่อภายนอก

จันทร์ฉาย ไทยรัตน์ (2561 : 11) ได้นำเสนอถึงการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการส่งต่อ ไว้ว่า สถานศึกษามีการแยกกลุ่มนักเรียนที่จะส่งต่อได้อย่างรวดเร็วมีการประสานกับครูที่จะช่วยเหลือนักเรียนภายใน เช่น ครูแนะแนว ครูฝ่ายปกครองมีการประสานงานกับบุคลากรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายนอกในการส่งต่อนักเรียน มีการบันทึกการส่งต่อนักเรียนทั้งภายในและภายนอก และมีการติดตามผลการส่งต่อนักเรียนของผู้เชี่ยวชาญภายนอกอย่างสม่ำเสมอ

สรุปได้ว่า การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการส่งต่อนักเรียน คือ กระบวนการใช้เทคนิควิธีการต่าง ๆ แล้วนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น ต้องดำเนินการส่งต่อผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ปัญหาของนักเรียนได้รับการช่วยเหลืออย่างรวดเร็ว ถูกต้อง ถูกวิธี ถูกทาง และเกิดผลดีที่สุดต่อนักเรียน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

พรสวรรค์ สอนสุภาพ (2553 : 150) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนบ้านด่านคำ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร พบว่า สภาพและปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ก่อนการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครูประจำชั้นดำเนินงานตามขั้นตอนระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ยังดำเนินงานได้ไม่ครบทั้ง 5 ขั้นตอน การพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดำเนินการโดย 1) การศึกษาเอกสาร 2) การศึกษาดูงาน 3) การประชุมเชิงปฏิบัติการ 4) การดำเนินงานตามขั้นตอนระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และ 5) การนิเทศติดตามผล พบว่าหลังการพัฒนาครูประจำชั้นมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพิ่มมากขึ้น คิดเป็นร้อยละ 20 จากการประชุมเชิงปฏิบัติการ ผลการพัฒนาการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก และครูประจำชั้นสามารถจัดคู่มือการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานในโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ธงชาติ วงษ์สวรรค์ (2553 : 52) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พบว่า 1) ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบมีส่วนร่วม ประกอบไปด้วยระบบย่อย 4 ระบบ ได้แก่ การวางแผนระบบปฏิบัติการ ระบบตรวจสอบ ทุกระบบมีขั้นตอนการดำเนินงาน 4 ขั้นตอน คือ ขั้นวางแผน ขั้นปฏิบัติการ ขั้นตรวจสอบ และขั้นสะท้อนผล 2) ผลการทดลองใช้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบมีส่วนร่วม พบว่า ด้านการใช้ประโยชน์ของระบบตอบสนองความต้องการของทุกฝ่าย ซึ่งทำให้เกิดการดูแลช่วยเหลือ ส่งเสริม พัฒนา ป้องกัน และแก้ไขปัญหา นักเรียน ภายใต้การมีส่วนร่วมของบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องด้านความเป็นไปได้ ในการปฏิบัติจริง เป็นที่ยอมรับเหมาะสมกับการปฏิบัติงานของทุกฝ่ายด้านความเหมาะสม พัฒนาระบบ โดยให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน คำนึงถึงผลประโยชน์ของนักเรียนเป็นหลัก ดำเนินการ ด้วยความรับผิดชอบมีจรรยาบรรณด้านความถูกต้องน่าเชื่อถือสอดคล้องต่อความสำคัญและจำเป็น ของระบบมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานบุคลากรที่เกี่ยวข้องไว้อย่างชัดเจน ด้านผลที่เกิดขึ้น ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีความพึงพอใจที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้เรียน ซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ในทางที่ดีขึ้นทั้งด้านผู้เรียน ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครองและชุมชน ด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียน นักเรียนได้รู้จักตนเอง สามารถปรับตัวมีทักษะทางสังคมและอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข ครูผู้สอน นำผลการดำเนินการไปพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ผู้บริหารโรงเรียนนำข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนไปใช้ กำหนดแนวทางในการพัฒนานักเรียน หลักสูตร และคุณภาพการจัดการศึกษา โรงเรียนได้รับการยอมรับ สนับสนุน และการร่วมมือจากผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง

นิธิยา ทุมโยธา (2554 : 152) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนหนองทุ่มวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า สภาพและปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ก่อนการพัฒนา การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครูประจำชั้นดำเนินงานตามขั้นตอนระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียน ยังดำเนินงานได้ไม่ครบทั้ง 5 ขั้นตอน และยังดำเนินงานไม่เป็นระบบ เนื่องจากขาดความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน แนวทางการพัฒนาดำเนินการโดย 1) การศึกษาดูงาน 2) การประชุมเชิงปฏิบัติการ 3) การนิเทศติดตามผล ผลของการติดตามและประเมินผล การพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนหนองทุ่มวิทยา พบว่า ครูประจำชั้น ทุกคนมีความรู้ความเข้าใจ และสามารถดำเนินงานตามขั้นตอนระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่าง ต่อเนื่อง และเป็นระบบมากขึ้น และตรงตามสภาพปัญหาและความต้องการ

มนทิรา เหาะเหิน (2554 : 160) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนบ้านโพนบกหนองเหือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สกลนคร เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า สภาพก่อนการพัฒนา การดำเนินงานยังไม่ครบทุกขั้นตอน เนื่องจากครู ที่ปรึกษายังขาดความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงาน และดำเนินงานอย่างไม่เป็นระบบ แนวทางการ

พัฒนาดำเนินการโดย 1) การศึกษาเอกสาร 2) การศึกษาดูงาน 3) การอบรมเชิงปฏิบัติการ 4) การดำเนินการตามขั้นตอนระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5) การนิเทศติดตามผล พบว่า หลักการพัฒนาครูที่ปรึกษา มีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพิ่มมากขึ้น การติดตาม และ ประเมินผล พบว่า ครูที่ปรึกษาทุกคนมีความรู้ความเข้าใจและสามารถดำเนินงานตามขั้นตอนระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างต่อเนื่องและเป็นระบบมากขึ้น นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลือได้ตรงตามสภาพ ปัญหา และความต้องการ

อวยชัย ศรีตระกูล (2556 : 97) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พบว่า รูปแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาที่สร้างขึ้นประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการและแนวคิดในการบริหาร 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารประกอบด้วย การกำหนด และการส่งต่อนโยบายและการขับเคลื่อนนโยบายโดยบุคลากรหลักของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และ 3) กระบวนการบริหาร ประกอบด้วย การวางแผน การจัดโครงสร้างองค์กร การนำองค์กร การปฏิบัติการ การตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผล การปรับปรุงพัฒนาและการประสานงาน

ประชุม ปิ่นสกุล (2556 : 113) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า รูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ การวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและปัญหาการวางแผน การดำเนินการตามแผนที่กำหนด การติดตาม ตรวจสอบ ปรับปรุง และพัฒนา ในการบริหารรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจะประสบความสำเร็จจะต้องมีปัจจัยเชิงบวกสนับสนุน คือมีระบบสารสนเทศที่ใช้ในการทำงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา ได้รับความร่วมมือในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และภาวะผู้นำของผู้บริหาร

ชยาภรณ์ ศฤงคารทวีกุล (2557 : 116) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มเสี่ยงสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลางสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า 1) สภาพการดำเนินงานของโรงเรียนเกี่ยวกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มเสี่ยงตามระบบและกลไกปัญหาอุปสรรค ผลลัพธ์การดำเนินงาน พบว่า มีการดำเนินการในด้านการกำหนดนโยบาย กำหนดโครงสร้างการบริหาร กำหนดบทบาทหน้าที่การวางแผนการดำเนินงาน การดำเนินงานตามแผน การนิเทศกำกับติดตามปัญหาอุปสรรคผลลัพธ์การดำเนินงาน 2) รูปแบบการดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มเสี่ยงประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ยุทธศาสตร์โครงสร้างการบริหารและบทบาทหน้าที่การดำเนินงาน การกำกับติดตามผล การดำเนินงาน และการประเมินผลและรายงานผล

จุฑาทิพย์ พงษา (2558) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง สภาพ ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 พบว่า 1) สภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 19 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล รองลงมาคือการส่งเสริมนักเรียน และการส่งต่อนักเรียน การคัดกรองนักเรียน และการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน 2) ปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 19 โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน และการส่งต่อ การส่งเสริมนักเรียน การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลและการคัดกรองนักเรียน

ปริญญญา ไชยสุรินทร์ (2558 : 159 - 160) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง สภาพปัจจุบัน ปัญหา และแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในวิทยาลัย สังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดอุดรธานี พบว่า สภาพปัจจุบันการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในวิทยาลัย สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดอุดรธานี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.12$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับปานกลาง ทั้ง 5 ด้าน ขั้นตอน โดยเรียงลำดับดังนี้ คือ ขั้นที่มีคะแนนสูงสุด คือ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ($\bar{X} = 3.22$) ลำดับรองลงมา คือ ด้านการคัดกรองนักเรียน ($\bar{X} = 3.13$) และด้านการป้องกันช่วยเหลือและแก้ไขปัญหานักเรียน ($\bar{X} = 3.12$) ด้านการส่งเสริมและพัฒนา ($\bar{X} = 3.07$) ด้านที่มีระดับสภาพปัจจุบันจริงต่ำสุดคือ ด้านการส่งต่อนักเรียน ($\bar{X} = 3.05$) สภาพที่คาดหวังการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในวิทยาลัย สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดอุดรธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.47$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมาก ทั้ง 5 ด้าน ขั้นตอนโดยเรียงลำดับ ดังนี้ คือ ขั้นที่มีคะแนนสูงสุด 2 ด้าน คือ ด้านการส่งต่อนักเรียน และด้านการส่งเสริมและพัฒนา ($\bar{X} = 4.48$) ลำดับรองลงมา 2 ด้าน คือ ด้านการคัดกรองนักเรียน และด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ($\bar{X} = 4.46$) ด้านที่มีระดับสภาพที่คาดหวังต่ำสุด คือ ด้านการป้องกันช่วยเหลือและแก้ไขปัญหานักเรียน ($\bar{X} = 4.45$) ความคิดเห็นของผู้บริหารและครู ต่อ สภาพปัจจุบันการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในวิทยาลัย สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดอุดรธานี จำแนกตามประเภทวิชาที่เปิดสอน พบว่า เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครู ต่อ สภาพปัจจุบันการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในวิทยาลัย สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดอุดรธานี จำแนกตามวุฒิประเภทวิชาที่เปิด สอน โดยรวม ประเภทวิชาเกษตรกรรมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.36$) น้อยลงมาตามลำดับคือ บริหารธุรกิจ ($\bar{X} = 4.27$) อุตสาหกรรม ($\bar{X} = 4.26$) พาณิชยกรรม ($\bar{X} = 4.17$) และคหกรรม ($\bar{X} = 4.15$) ผู้บริหารและครูที่มีปฏิบัติงานในประเภทวิชาที่เปิดสอนที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อสภาพปัจจุบันการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในวิทยาลัย สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดอุดรธานีไม่แตกต่างกัน ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูต่อสภาพที่คาดหวังการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในวิทยาลัย สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดอุดรธานี จำแนกตามประเภทวิชาที่เปิดสอนพบว่าเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครู ต่อสภาพปัจจุบัน

การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในวิทยาลัย สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดอุดรธานี จำแนกตามประเภทวิทยาลัย โดยรวมวิทยาลัยขนาดใหญ่มากที่สุดคือ ($\bar{X} = 4.31$) วิทยาลัยขนาดกลาง ($\bar{X} = 4.26$) วิทยาลัยขนาดเล็ก ($\bar{X} = 4.20$) ผู้บริหารและครูที่มีปฏิบัติงานในประเภทวิชาที่เปิดสอนแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพที่คาดหวังการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในวิทยาลัย สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดอุดรธานี ไม่แตกต่างกัน

อัมภฎ พันธ์นอก (2558 : 113 - 117) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง สภาพ ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 20 พบว่า สภาพการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลด้านการส่งเสริมนักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน ด้านการคัดกรองนักเรียน และด้านการส่งต่อ ปัญหาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 โดยรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 2 ด้าน และอยู่ในระดับน้อย จำนวน 3 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการส่งต่อ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน และด้านการส่งเสริมนักเรียน การเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 20 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้างานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และครูที่ปรึกษาจำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ พบว่าผู้ที่มีตำแหน่งหน้าที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษามีความคิดเห็นต่อปัญหาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนแตกต่างกันกับผู้ที่มีตำแหน่งหน้าที่เป็นหัวหน้างานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและครูที่ปรึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในทุกด้าน และผู้ที่มีตำแหน่งหน้าที่เป็นหัวหน้างานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและผู้ที่มีตำแหน่งหน้าที่เป็นครูที่ปรึกษามีความคิดเห็นต่อปัญหาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนไม่แตกต่างกัน ในทุกด้าน จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า การเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อปัญหาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนรายด้านจำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า ผู้ที่มีประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า 5 ปี มีความคิดเห็นต่อปัญหาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนแตกต่างกันกับผู้ที่มีประสบการณ์การทำงาน 5 - 10 ปีและผู้ที่มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 10 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในทุกด้าน และผู้ที่มีประสบการณ์การทำงาน 5 - 10 ปี มีความคิดเห็นต่อปัญหาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนแตกต่างกันกับผู้ที่มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 10 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในด้าน และผู้ที่มีตำแหน่งหน้าที่เป็นครูที่ปรึกษามีความคิดเห็นต่อปัญหาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนไม่แตกต่างกัน ในทุกด้าน

งานวิจัยต่างประเทศ

Reinke (2005) ได้ศึกษาการพัฒนาพฤติกรรมต่อต้านสังคมต่อเยาวชนระบบของโรงเรียน มีการช่วยเหลือและพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียนก่อนที่จะเกิดอุปสรรคเกี่ยวกับปัญหาด้านพฤติกรรมของนักเรียนโดยมีจุดมุ่งหมายครั้งก่อนการเกิดปัญหาและผลที่จะเกิดภายหลังจากการเกิดปัญหา พฤติกรรมต่อต้านสังคมของนักเรียนด้านการช่วยเหลือถ้าช่วยได้ถูกทางก็จะเป็นการช่วยลดระดับของพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและลดความเสี่ยงต่าง ๆ ที่จะเกิดกับโรงเรียนด้วยอย่างไรก็ตามถ้าการช่วยเหลือไม่ถูกทางซึ่งอาจเกิดจากความไม่เข้าใจของครูความสามารถในการออกแบบเครื่องมือและความสามารถในการจัดการกับพฤติกรรมเหล่านี้ซึ่งปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้อาจก่อให้เกิดความเสียหายได้ ดังนั้นผลกระทบจากระดับของชั้นเรียนและการจัดระบบการช่วยเหลือภายในโรงเรียนต่อการช่วยเหลือปัญหาด้านพฤติกรรมนี้ต้องเพิ่มความถูกต้องและสนับสนุนมากขึ้นการตรวจสอบเพื่อให้การช่วยเหลือในชั้นเรียน (CCU) เป็นการพัฒนาโดยใช้รูปแบบการให้คำปรึกษาซึ่งเป็นการเตรียมการช่วยเหลือโดยปฏิบัติเหมือนกันทั้งโรงเรียนการใช้ (CCU) มีเกณฑ์ในการให้คำปรึกษาเตรียมพร้อมให้ครูเพื่อให้ได้ผลลัพธ์และช่วยโดยใช้แผนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมรวมทั้งจัดให้มีการสัมภาษณ์และการแสดงทักษะของผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นทุกวันการใช้ (CCU) เป็นการปฏิบัติที่ถูกต้องตามหลักสาธารณสุขโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อป้องกันและเปลี่ยนแปลงระบบในห้องเรียนภายใต้ระบบของโรงเรียนเพื่อช่วยให้เกิดพฤติกรรมในด้านบวกของนักเรียนจุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการหาผลกระทบของการใช้เทคนิค (CCU) ของครูและพฤติกรรมของนักเรียนซึ่งจุดเน้นของการศึกษาที่สำคัญคือการเปลี่ยนแปลงของการจัดการในชั้นเรียนเพื่อโยงไปสู่ผลของพฤติกรรมที่ดีซึ่งผลลัพธ์ที่ได้แสดงให้เห็นว่าเครื่องมือที่ใช้คือ (CCU) บวกกับผลลัพธ์ด้านทักษะทำให้แผนการจัดการของครูในชั้นเรียนมีเพิ่มขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การใช้คำชมเชยโดยเจาะจงพฤติกรรมที่ควรได้รับคำชมเชยและลดการตำหนิการว่ากล่าวตักเตือนซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการช่วยเหลือของครูทำให้พฤติกรรมของนักเรียนเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น โดยเฉพาะลดพฤติกรรมด้านการทำลายมากไปกว่าการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมดังกล่าวมีการเปลี่ยนแปลงในเวลาเพียงหนึ่งเดือน หลังจากนั้นซึ่งประโยชน์ของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลของโรงเรียนและพบว่าการใช้คำปรึกษาในห้องเรียนมีประโยชน์อย่างยิ่งทำให้พฤติกรรมของครูและนักเรียนเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นและผลการศึกษายังเป็นประโยชน์ต่อครูผู้บริหารโรงเรียนและนักจิตศาสตร์ในโรงเรียนอีกด้วย

Cash (2006) ได้ศึกษาความรุนแรงของเยาวชน พบว่าความรุนแรงในโรงเรียนเป็นจุดสำคัญในความสนใจของชุมชน ซึ่งเกิดจากจำนวนของปัญหาที่เกิดขึ้นในโรงเรียนทุกวัน ชุมชนอาจจะเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความรุนแรงในโรงเรียนด้วย เช่น สภาพแวดล้อมของโรงเรียน สภาพแวดล้อมของครอบครัวนักเรียน ความรุนแรงของเยาวชนถูกสอบสวนจากความสัมพันธ์ระหว่างการละเมิดระเบียบวินัยของนักเรียนมัธยมต้นและคดีอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในบริเวณใกล้เคียงของนักเรียน 740 คน ถูกนำมาลงชื่ออยู่ในระดับเกรด 6 7 และ 8 ในเมืองแคนซัส โรงเรียนมัธยมต้นในแคนซัสถูกนำมาเป็นกรณีศึกษา

เพศของนักเรียน ระดับชั้น และสิ่งต่าง ๆ มากมาย ถูกนำมาวิเคราะห์ และ GIS ซอฟต์แวร์ถูกนำมาใช้ในการตรวจสอบพื้นที่หรือแผนที่ที่มีอยู่ของนักเรียน และสถานที่ที่มีเพศและมีอาชญากรรม ผลการศึกษาพบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกต่อระหว่างความถี่ของความรุนแรงของการละเมิดกฎหมายของนักเรียน และความถี่ของความรุนแรงของเหตุการณ์มีการเกิดคดีอาชญากรรมในพื้นที่เพียงเล็กน้อยเท่านั้น ตรงข้ามกับความสัมพันธ์ที่พบความถี่ของการละเมิดกฎหมายของนักเรียน ความรุนแรง และการอยู่ใกล้ชิดกับพื้นที่ที่เกิดคดีอาชญากรรมสูงค่านักเรียนที่ถูกนำไปให้กรรมการพิจารณาจะมีความถี่และความรุนแรงของการละเมิดกฎหมายขึ้นอาศัยอยู่ในบริเวณที่มีคดีอาชญากรรมสูง อย่างไรก็ตามนักเรียนก็ยังมีถูกละเมิดกฎหมายเพียงเล็กน้อยอาศัยอยู่ในบริเวณที่มีอาชญากรรมสูงเช่นกัน และพบมีความแตกต่างทางนัยสำคัญทางสถิติของความถี่ของการละเมิดกฎหมายและความรุนแรงของการละเมิดกฎหมาย

Hutson (2006) ได้ศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการใช้โปรแกรมด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีชื่อว่ากลยุทธ์เพื่อการประสบความสำเร็จทางด้านวิชาการ SAS 100 ของมหาวิทยาลัยนอร์ทแคโรไลนา กรีนส์โบโรที่มีต่อระดับการมีประสิทธิภาพในตนเองและผลสัมฤทธิ์ทางด้านวิชาการของนักเรียนที่ได้รับการภาคทัณฑ์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือแบบสำรวจ ซึ่งได้รับการพัฒนาขึ้นมาจากโมเดลของ Samejima's Graded Response Model ที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้เข้าร่วมการวิจัย 279 คนทั้งก่อนและหลังทดลอง ผลการวิจัยพบมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างผลคะแนนจากแบบทดสอบก่อนและหลังโดยระดับที่ได้รับการพัฒนาพฤติกรรมทางด้านสังคม การเตรียมความพร้อมทางด้านวิชาการ การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน การเสียสละ การมีความรู้ในตนเองและความมั่นใจ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังทำการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพโดยวิธีการสัมภาษณ์ นักศึกษาแบบรายบุคคลพร้อม ๆ กับการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อหาเหตุผลว่าทำไมนักศึกษาจึงแสดงพฤติกรรมไม่ดีจนทำให้ต้องได้รับการภาคทัณฑ์และโปรแกรมกลยุทธ์เพื่อการประสบความสำเร็จทางด้านวิชาการอย่างไรก็ตามยังได้ทำการทดสอบปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการศึกษาจำนวนนักศึกษาโดยใช้วิธีการรวมข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพซึ่งการวิจัยครั้งนี้ได้ทำการระบุและอธิบายคุณลักษณะของนักศึกษากลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการภาคทัณฑ์แบบไม่ซ้ำกัน 4 กลุ่ม ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพยืนยันในการวิจัยว่าโปรแกรมด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีชื่อว่ากลยุทธ์เพื่อการประสบความสำเร็จทางด้านวิชาการ SAS 100 (Strategies for Academic Success) มีผลที่เกิดในด้านบวกโดยพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกของการปรับปรุงกลยุทธ์ทางด้านวิชาการนอกจากนี้ยังพบว่าแบบสำรวจชุด Student Strategies for Success Surveyจะเป็นเครื่องมือที่มีความน่าเชื่อถือสามารถนำมาใช้ในการวัดและประเมินผลในการพัฒนานักศึกษาที่ได้รับการภาคทัณฑ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

Kosse (2006) ได้ศึกษาความสมบูรณ์ในการติดตามประเมินผลดำเนินงานของคณะทำงานด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียนการศึกษาความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนพบว่าการวิจัยครั้งนี้ทำการสำรวจว่าในการดำเนินงานของคณะทำงานด้านการดูแลช่วยเหลือ

นักเรียนมีการเน้นองค์ประกอบด้านการแก้ปัญหาไว้ในระดับใดผู้วิจัยจึงทำการประเมินความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนและองค์ประกอบในการดำเนินงานของคณะทำงานด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มตัวอย่างของผู้เข้าร่วมในการวิจัยครั้งนี้คือโรงเรียน 4 แห่งซึ่งตั้งอยู่ใน Midwestern Plains ผลคะแนนเฉลี่ยด้านความสมบูรณ์ในภาพรวมขององค์ประกอบทั้ง 8 ด้านเปิดเผยให้เห็นว่ากระบวนการทำงานของคณะทำงานด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีความสมบูรณ์ในระดับปานกลางจากการวิเคราะห์ผลในส่วนของผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนพบว่ากระบวนการของคณะทำงานด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีผลกระทบในด้านบวกต่อผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนนอกจากนี้ยังพบว่ามีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงในด้านบวกระหว่างความสมบูรณ์ด้านกระบวนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและผลสัมฤทธิ์ที่ดีขึ้นกับนักเรียนรวมทั้งยังพบว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญระหว่างผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนและการจัดอันดับความสำคัญให้กับองค์ประกอบด้านการแก้ปัญหาในการดำเนินงานของคณะทำงานด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 4 ด้านจากองค์ประกอบที่มีทั้งหมด 8 ด้าน

Walton (2006) ได้ศึกษาประสิทธิภาพของการใช้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อพัฒนาระดับผลคะแนนในแบบทดสอบตามมาตรฐานของรัฐซึ่งใช้ในโรงเรียนประจำอำเภอ พบว่าการวิจัยครั้งนี้ทำการทดสอบประสิทธิภาพของการใช้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อติดตามผลความก้าวหน้าทางด้านวิชาการของนักเรียนในช่วงปีการศึกษาที่โรงเรียนพยายามเพิ่มระดับคะแนนในแบบทดสอบซึ่งใช้ในการประเมินทั่วไปผลการวิจัยพบว่าโรงเรียนที่ใช้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีผลการปฏิบัติงานที่ดีกว่าโรงเรียนในกลุ่มควบคุมซึ่งตั้งอยู่ในเขต 8 พื้นที่อย่างมีนัยสำคัญทางด้านสถิติและยัง พบว่าจำนวนครูในโรงเรียนที่เป็นกลุ่มทดลองคิดเป็นร้อยละ 74 ชอบที่โรงเรียนของพวกเขาใช้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและคิดว่าน่าจะมีการเสนอแนะให้โรงเรียนอื่น ๆ ที่ยังไม่ได้ใช้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้นำไปใช้ในโรงเรียนของตนเองด้วยนอกจากนี้ยังพบว่าจำนวนครูในโรงเรียนที่เป็นกลุ่มควบคุมคิดเป็นร้อยละ 81 กล่าวด้วยความมั่นใจว่าพวกเขารู้ว่ามีโรงเรียนใดบ้างที่ไม่ได้ใช้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนขอเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคตคือควรเป็นการศึกษาแบบระยะยาวใช้ความร่วมมือกับทางอำเภามากขึ้นและใช้กลุ่มประชากรที่หลากหลายมากขึ้นนอกจากนี้ยังมีข้อเสนอแนะว่าควรทำการวิจัยเพื่อทดสอบผลกระทบของการใช้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยขยายผลจากนักเรียนกลุ่มหนึ่งไปยังกลุ่มอื่น ๆ ต่อกันไปตามลำดับและควรทำการทดสอบการใช้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นถึงโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายด้วยจึงสามารถสรุปได้ว่าระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนคือเครื่องมือที่ใช้แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนมีความปรารถนาที่จะเฝ้าติดตามผลการปฏิบัติงานของนักเรียนตลอดช่วงระยะเวลาที่พวกเขาทำการศึกษาเล่าเรียนอยู่ในโรงเรียนโดยมีความคาดหวังว่าจะสามารถช่วยยกระดับคะแนนในการทดสอบปลายภาคการศึกษาให้เพิ่มสูงขึ้น

Williams (2007) ได้ศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เรื่องการศึกษา การรับรู้ด้านการบริหารจัดการองค์กรและการรับรู้ด้านทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมเชื่อมต่อกับเรื่อง สุขภาพของเยาวชนพบว่าการศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบกรณีศึกษาด้านการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อทำการอธิบายและประเมินโมเดล 3 แบบของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้แก่ การใช้รูปแบบที่จัดการดำเนินงานโดยอาจารย์ที่ปรึกษา และรูปแบบการดำเนินงาน โดยรวมหลาย ๆ วิธีจุดประสงค์ของการวิจัยคือเพื่อสำรวจความแตกต่างด้านโครงสร้างของโมเดลทั้ง 3 แบบ ซึ่งถูกนำมาใช้ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในรัฐนิวแฮมเชียร์และเพื่อสำรวจว่านโยบาย ของรัฐในปัจจุบันมีความขาดแคลนด้านใดโครงการขอรับโครงการใดที่ได้รับการประกาศจัดตั้งเงินกองทุน อย่างเป็นทางการและมีโครงการใดบ้างที่เกิดจากความร่วมมือระหว่างหน่วยงานด้านการศึกษา และ หน่วยงานด้านการดูแลสุขภาพเชิงพฤติกรรมศาสตร์ผลการวิจัยมีความแตกต่างกันในพฤติกรรม ด้านการเชื่อมต่อองค์ประกอบย่อยในแต่ละโมเดลและมีความเด่นชัดที่สุดในการบริหารกระบวนการ ด้านการติดตามผลและยังมีผลกระทบต่อนักเรียนที่รับบริการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วย

Biddle (2009) ได้ศึกษาผลการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำหรับนักเรียน กลุ่มเสี่ยงฆ่าตัวตายการวิจัยพบว่านักเรียนที่ชอบและเข้าร่วมในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นผล เนื่องมาจากการมีความคิดฆ่าตัวตายการแสดงท่าทางหรือพยายามที่จะละเมิดนโยบายด้านการใช้ ยาเสพติดและสารประเภทแอลกอฮอล์ลดลงรวมทั้งระดับการถูกสั่งพักการเรียนลดลง อย่างไรก็ตาม จากการรายงานของนักเรียนที่ชอบและเข้าร่วมในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อแก้ปัญหาการคิด ฆ่าตัวตายและปัญหาอื่น ๆ สามารถทำให้ทำนายรูปแบบการละเมิดนโยบายด้านการใช้ยาเสพติด และสารประเภทแอลกอฮอล์อย่างต่อเนื่องและพบว่ารูปแบบการบริการที่มีค่านัยสำคัญทางด้านสถิติ สูงที่สุดในการทำนายผลการลดระดับการละเมิดนโยบายด้านการใช้ยาเสพติดและสารประเภทแอลกอฮอล์ สำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยงคิดฆ่าตัวตาย ผลการวิจัยครั้งนี้ต้องได้รับการถ่ายทอดไปสู่บุคลากร และ ผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ ที่มีความสำคัญต่อโรงเรียน ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคตคือควรทำการศึกษา วิจัยในระดับเขตซึ่งแบ่งตามสภาพของเมืองและสภาพทางเศรษฐกิจสังคมและเชื้อชาติรวมทั้งยังจำเป็นต้องมีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในภายหลังด้วยยิ่งไปกว่านั้น ควรทำการเปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียนที่เข้าร่วมในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนกับนักเรียน ที่ไม่ต้องการใช้บริการจากระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยจึงสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ล่าสุด คือ การเปลี่ยนให้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการป้องกันสำหรับนักเรียน

จากการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ สรุปได้ว่า การดำเนินงาน ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการที่ต้องมีการสร้างองค์ความรู้ และสร้างความตระหนัก โดยอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรทุกฝ่าย ตั้งแต่ผู้บริหารสถานศึกษา ครูที่ปรึกษา ครูแนะแนว ครูฝ่ายปกครอง นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และบุคลากรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในการดูแลช่วยเหลือ

นักเรียนมี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การพัฒนา และส่งเสริมนักเรียน 4) การป้องกันและแก้ไขปัญหา และ 5) การส่งต่อ การพัฒนาการดำเนินงาน มีหลายแนวทางในการพัฒนาเพื่อให้ความรู้กับครูที่ปรึกษา และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น การศึกษาดูงาน โรงเรียนที่เป็นตัวอย่างในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการนิเทศภายในหลังการพัฒนาครูที่ปรึกษา และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ให้มีความรู้ความเข้าใจในการ ดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพิ่มมากขึ้น การติดตามและประเมินผล พบว่า ถ้าครูที่ปรึกษา และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง มีความรู้ความเข้าใจสามารถดำเนินงานตามขั้นตอนระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างต่อเนื่องและเป็นระบบมากขึ้น นักเรียนจะได้รับการดูแลช่วยเหลือได้ตรงตามสภาพ ปัญหาและความต้องการต่อไป

ตารางที่ 2.1 แสดงการสังเคราะห์ตัวแปรจากแนวคิดและงานวิจัยเกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน												
	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552)	จันทร์ฉาย ไทยรัตน์ (2561)	อัจฉรา สอนโว (2560)	ณิชกรณีย์ เหล่าเจตกิจ (2560)	กณิษฐ์ ภา แก้วจินดา (2559)	นันทวรรณ สุขพิพัฒนะ (2559)	ณัฐดนัย รุ่งกลิ่นขจรกุล (2559)	ปภาวรรณ แก้วโพธิ์ (2559)	ชุติมา ถาวรแก้ว (2559)	ปัทมรา โพธิ์อ่อง (2559)	พรนภา หลานวงษ์ (2559)	ศิริ โชติสกุล (2559)
1. สภาพการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ด้าน คือ												
1. การรู้จักนักเรียนรายบุคคล												
2. การคัดกรองนักเรียน												
3. การส่งเสริมพัฒนา												
4. การป้องกันและแก้ไขปัญหา												
5. การส่งต่อ		✓				✓						

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

ตัวแปรที่เกี่ยวกับ ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน (2552)	จันทร์ฉาย ไทยรัตน์ (2561)	อัจฉรา สอนโว (2560)	นิชากรณ์ เหล่าเขตกิจ (2560)	กนิษฐ์ภา แก้วจินดา (2559)	นันทวรรณ สุขพิพัฒนะ (2559)	ณัฐธินัย รุ่งกลิ่นขจรกุล (2559)	ปภาวรรณ แก้วโพธิ์ (2559)	ชุติมา ถาวรแก้ว (2559)	ปภัสรา โพธิ์อ่อง (2559)	พรนภา หลานวงษ์ (2559)	ศิริ โชคสกุล (2559)
6. สภาพการดำเนินงานระบบดูแล ช่วยเหลือนักเรียน 5 ด้าน คือ 1. การรู้จักนักเรียนรายบุคคล 2. การคัดกรองนักเรียน 3. การส่งเสริมพัฒนา 4. การป้องกันและแก้ไขปัญหา 5. การส่งต่อ	✓			✓		✓	✓	✓	✓	✓		✓
7. ปัญหาการดำเนินงานระบบ ดูแลช่วยเหลือ				✓			✓				✓	
8. แนวทางการพัฒนา การดำเนินงานระบบดูแล ช่วยเหลือนักเรียน				✓				✓		✓	✓	
9. ความจำเป็นและแนว ทางการพัฒนาระบบดูแล ช่วยเหลือนักเรียนพิการ เรียนร่วมในสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน					✓							

ตารางที่ 2.1 เป็นการแสดงให้เห็นการสังเคราะห์ตัวแปรในงานวิจัยที่เกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552) ; นิชากรณ์ เหล่าเขตกิจ (2560) ; นันทวรรณ สุขพิพัฒนะ (2559) ; ณัฐธินัย รุ่งกลิ่นขจรกุล (2559) ; ปภาวรรณ แก้วโพธิ์ (2559) ; ชุติมา ถาวรแก้ว (2559) ; ปภัสรา โพธิ์อ่อง (2559) ศิริ โชคสกุล (2559) เพื่อนำมาจัดทำเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัย ผู้วิจัยได้สังเคราะห์เกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งผู้วิจัย

พบว่า การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนต้องมีกระบวนการและขั้นตอนที่สำคัญ 5 ประการ คือ 1. การรู้จักนักเรียนรายบุคคล 2. การคัดกรองนักเรียน 3. การส่งเสริมพัฒนา 4. การป้องกัน และ แก้ไขปัญหา 5. การส่งต่อ ผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องมีการศึกษาสภาพ การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ด้าน ดังกล่าว จึงสนใจใช้ตัวแปรเหล่านี้ในการทำวิจัย โดยใช้เครื่องมือ คือ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
Copyright© Suratthani Rajabhat University
All Right Reserved